

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Vypořádací podíl a stanovení jeho výše

Diplomová práce

Ing. Ladislav Dvořáček

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D.

Katedra: Obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15.6.2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, za použití zdrojů a literatury v ní uvedených a řádně citovaných a dále, že práce nebyla využita k získání jiného či stejného titulu.

V Praze dne 15.6.2015

Ing. Ladislav Dvořáček

PODĚKOVÁNÍ

Velmi děkuji touto cestou celé své rodině za podporu, kterou mi projevovala po celou dobu studia a při psaní této diplomové práce. Dále děkuji svému vedoucímu JUDr. Petru Čechovi, LL.M. za pomoc s nasměrováním práce, odborné rady a hlavně za soustavné předávání jeho cenných zkušeností studentům, kterým tím pomáhá odhalit bohatý svět obchodního práva.

OBSAH

ÚVOD	1
1. POJEM VYPOŘÁDACÍHO PODÍLU	2
1.1. Ekonomická podstata vypořádacího podílu	2
1.2. Právní podstata vypořádacího podílu	3
1.3. Dispozice s vypořádacím podílem	6
2. ZPŮSOB VZNIKU VYPOŘÁDACÍHO PODÍLU	7
2.1. Zánik účasti společníka	7
2.1.1. Den zániku účasti společníka	8
3. STANOVENÍ VYPOŘÁDACÍHO PODÍLU	8
3.1. Stanovení vypořádacího podílu na základě účetní závěrky	9
3.1.1. Vlastní výpočet hodnoty vypořádacího podílu	9
3.2. Stanovení vypořádacího podílu dle reálné hodnoty	10
3.2.1. Požadavek poctivého vypořádání	10
3.2.2. Jak hodně je podstatně?	11
3.2.3. Jaká aktiva a pasiva se použijí pro výpočet vypořádacího podílu dle reálné hodnoty?	13
3.2.4. Fantom reálné hodnoty	14
3.2.5. Jiný vhodný způsob určení vypořádacího podílu	16
4. VÝPLATA VYPOŘÁDACÍHO PODÍLU	18
4.1. Forma výplaty vypořádacího podílu	19
4.2. Lhůta pro výplatu vypořádacího podílu	19
4.2.1. Výplata bez zbytečného odkladu	19
4.2.2. Vliv neschválení účetní závěrky na výplatu vypořádacího podílu	20
4.2.3. Úprava lhůt pro výplatu vypořádacího podílu	21
5. OPT-IN A VYPOŘÁDACÍ PODÍL	22
6. ÚČETNÍ A DAŇOVÝ POHLED NA VYPOŘÁDACÍ PODÍL	23
6.1.1. Účetní závěrka ve vztahu k vypořádacímu podílu	24
6.1.2. Oceňování v účetnictví	26
6.1.3. Tiché rezervy	28
6.1.4. Daňové dopady vypořádacího podílu	29
6.1.5. Účtování vypořádacího podílu u společníka	36
6.1.6. Účtování vypořádacího podílu u společnosti	36
7. VYPOŘÁDACÍ PODÍL V RŮZNÝCH TYPECH SPOLEČNOSTÍ	37
7.1. Společnost s ručením omezením	37

7.1.1.	Vznik uvolněného podílu	38
7.1.2.	Dispozice s uvolněným podílem pro případ neomezené převoditelnosti podílu	39
7.1.3.	Postup po úspěšném prodeji	43
7.1.4.	Postup po neúspěšném prodeji	44
7.1.5.	Dispozice s uvolněným podílem pro případ vyloučené převoditelnosti podílu	45
7.1.6.	Dispozice s uvolněným podílem pro případ omezené převoditelnosti podílu	45
7.1.7.	Dispozice s uvolněným podílem ve společnosti	46
7.1.8.	Vypořádací podíl u s.r.o. dle ObchZ	47
7.2.	Veřejná obchodní společnost	48
7.2.1.	Vypořádací podíl u v.o.s.	48
7.3.	Komanditní společnost	53
7.3.1.	Vypořádací podíl komanditistů	53
7.3.2.	Vypořádací podíl komplementářů	55
7.3.3.	Rozdělení vypořádacího podílu mezi komanditisty a komplementáře	55
7.3.4.	Vypořádací podíl v komanditní společnosti na investiční listy	57
7.4.	Akciová společnost	59
7.4.1.	Vypořádací podíl akcionáře dle zákona o přeměnách	59
7.5.	Družstvo	60
7.6.	Vypořádací podíl člena družstva	60
7.7.	Vypořádací podíl v evropském právu společností	62
7.7.1.	Evropská akciová společnost (SE)	63
7.7.2.	Evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS)	63
7.7.3.	Evropská družstevní společnost (SCE)	64
8.	ZÁVĚR	64
	POUŽITÁ LITERATURA	66
	RESUMÉ	71
	ABSTRACT	72
	SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV (LIST OF KEY WORDS)	73

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Právní předpisy¹

ČUS	české účetní standardy
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObchZ	zákon č. 513/2001 Sb., obchodní zákoník
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
NotŘ	zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
ZISIF	zákon č. 240/2013, o investičních společnostech a investičních fondech
ZO	zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obcích (obecní zřízení)
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
ZoOM	zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku)
ZDPH	zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
ZISIF	zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech
ZSÚD	zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech
ZZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Ostatní zkratky

DPH	daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
ISA	mezinárodní standardy auditu
IFRS	Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (International Financial Reporting Standards)

¹ Všechny citované právní předpisy jsou uváděny ve znění pozdějších předpisů, pokud není výslovně uvedeno jinak. V případě, že je v textu práce uvedeno ustanovení bez označení zákona, jedná se o zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech.

IVS	Mezinárodní ohodnocovací standardy (International Valuation Standards)
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
SZDZ	smlouva o zamezení dvojího zdanění
v.o.s.	veřejná obchodní společnost

Judikatura

LETASOL	usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2011, sp. zn. 29 Cdo 752/2011
Alfa Helicopter	usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2014, sp. zn. 29 Cdo 3610/2013

ÚVOD

Vypořádací podíl je téma, které se v praxi vyskytuje poměrně často a setkal se s ním jistě ne jeden advokát, soudce, daňový poradce či účetní. To však neznamená, že by se jednalo o téma tuctové, nezajímavé anebo dokonce zcela bezproblémové. Opak je pravdou. V nedávné minulosti jsme mohli být svědky poměrně zásadních legislativních i judikатурních změn v tom, jak vypořádací podíl stanovit. V oblasti vypořádacího podílu dochází k mnohým sporům též v oblasti účetní a daňové. K dalším významným změnám přispěla i rekonodifikace soukromého práva. Rekonodifikace soukromého práva některé sporné otázky vyřešila, někde zareagovala na dosavadní judikaturu, ale jinde přinesla otázky nové. Jedná se tedy o téma zajímavé, mezioborové, které se pohybuje na rozhraní práva občanského, obchodního a finančního. To všechno jsou důvody, proč jsem si toto téma zvolil.

Cílem diplomové práce je podat ucelený pohled na vypořádací podíl. Rád bych poskytl odpověď na otázky co vlastně vypořádací podíl je, jaká je jeho charakteristika, jak se vypočítá, zaúčtuje a zdaní v různých situacích a u různých typů společností. Rovněž je cílem přispět vlastním názorem k vyhledání a k řešení problémových otázek v oblasti vypořádacího podílu. Diplomovou práci píšu v době, kdy jsou již v platnosti a účinnosti rekonodifikované předpisy civilního práva a na ně navazující doprovodná legislativa. Objevilo se již několik komentářů ke sporným tématům a jistou výhodou tedy je, že z nich lze do jisté míry čerpat, ale přesto je zde stále mnoho otevřených otázek a neřešených problémů.

K dosažení cílů práce hodlám využít metod komplexního výkladu právních norem se zvláštním důrazem na nadstandardní výkladové metody. Rovněž bych rád využil komparaci stávajících předpisů s obchodním zákoníkem, včetně použití rozboru dosavadní judikatury. V rámci toho bych chtěl přinést i odpověď na otázky její použitelnosti v rekonodifikovaných předpisech.

S ohledem na systematiku zákona o obchodních korporacích, jakožto klíčové normy, která upravuje vypořádací podíl, se nejdříve chci věnovat vypořádacímu podílu jako obecnému institutu. Rád bych vymezil vlastní pojem, jeho základní vlastnosti, a to

ve vazbě na dosavadní judikaturu. V další části bych rád rozebral návaznosti účetní a daňové, které s vypořádacím podílem úzce souvisí. V poslední, zvláštní, části této práce považuji za vhodné rozebrat speciality vypořádacího podílu pro různé formy obchodních korporací a rád bych též vymezené vlastnosti vypořádacího podílu z obecné části aplikoval i na jiné, méně tradiční typy společností. S ohledem na možný rozsah práce není možné se věnovat problematice vypořádacího podílu komplexně u všech forem společností. Zvláštní pozornost budu tedy věnovat vypořádacímu podílu v nejčastější formě společnosti, tedy společnosti s ručením omezeným².

1. POJEM VYPOŘÁDACÍHO PODÍLU

Vypořádací podíl představuje v nejobecnější rovině majetkové právo, které náleží společníkovi, jehož účast na společnosti zanikla. Vypořádací podíl společníkovi nenáleží vždy, ale pouze v těch případech, kdy to určuje zákon nebo základní vnitřní předpisy společnosti³.

1.1. Ekonomická podstata vypořádacího podílu

Společník při založení nebo vstupu do společnosti investoval svůj kapitál či jiná penězi ocenitelná aktiva a při svém odchodu ze společnosti by mu měla náležet kompenzace z majetku společnosti. Výše této kompenzace a způsob jejího určení je závislý na typu společnosti a může být dále modifikován základními vnitřními předpisy společnosti. Právní doktrína hovoří o *kompenzační funkci* vypořádacího podílu.

Vlastnictví je jeden z pilířů naší západní civilizace, a lze říci, že jeho ochrana patří mezi imanentní znaky demokratického právního státu. Někteří autoři dokládají, že ochrana vlastnictví je nezbytným předpokladem svobody a záruky občanských práv⁴. Ochrana vlastnictví je obsažena v širší či užší podobě v ústavách prakticky všech států

² Celkový počet společností s ručením omezeným byl v roce 2013 cca 400 tis., což představuje 53.6% z celkového počtu společností registrovaných v ČR, viz *Statistická ročenka České republiky 2013* [online]. 2014 [cit. 13.6.2015]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/320198-14-r_2014-1200.

³ Např. stanovy či společenská smlouva.

⁴ PIPES, Richard. *Vlastnictví a svoboda*. vyd. 1. Praha: Argo, 2008, s. 280

našeho civilizačního okruhu a rovněž v mnoha mezinárodních smlouvách⁵. Princip ochrany vlastnictví, má-li být účinný, musí prostupovat celým právním řádem. Vypořádací podíl lze pak v této souvislosti chápat jako jeden z projevů ochrany vlastnictví v soukromém právu (článek 3 a článek 11 LZPS).

Vlastnosti vypořádacího podílu jsou nejzřetelnější v případě vztahu podnikatel – obchodní korporace, kde vystupuje do popředí jeho ekonomická podstata. Jedním z hlavních motivů podnikání je snaha dosáhnout zisku. Podnikatel, společník obchodní korporace vloží své peníze, jako jistou formu investice do podnikání a očekává rozmnožení tohoto svého kapitálu. To je ostatně i jeden z důvodů, proč právní předpisy mnoha zemí, včetně našeho občanského zákoníku, používají cíle dosažení zisku k samotné definici podnikatele (§420 NOZ). Podnikatel, společník obchodní korporace dosáhne tohoto cíle nejčastěji realizací práva na podíl na zisku. Zisk může společník dosáhnout i ve formě zhodnocení majetku společnosti, typicky v situaci, kdy aktiva společnosti představují investice do cenných papírů, nemovitostí apod., které postupem doby zvětšila svoji tržní hodnotu a tím také hodnotu podílu. Za dobu existence společnosti však může nastat situace, kdy dojde z různých důvodů ke změně ve struktuře společníků. Společník může ukončit svoji účast ve společnosti tím, že podíl prodá a pak realizuje svůj cíl – dosažení zisku, prostřednictvím prodeje podílu. Ukončili však společník svoji účast z jiných důvodů⁶, měla by mu náležet v souladu s obecným chápáním spravedlnosti a poctivého obchodního styku též jistá kompenzace za jeho odchod ze společnosti. Kompenzace by měla být vyvážená, neboť je třeba mít na zřeteli nejen právo odcházejícího společníka, ale i práva ostatních osob – společníků, věřitelů, zaměstnanců, kteří mají stejná práva a stejné nároky na ochranu svého vlastnictví.

1.2. Právní podstata vypořádacího podílu

Vypořádací podíl je v souladu s ustanovením §36 odst. 1 ZOK definován jako majetkové právo, které vzniká, ukončí-li společník svoji účast ve společnosti za jejího

⁵ Viz např. článek 17 Všeobecné deklarace lidských práv; článek 14 Ústavy SRN; článek 17 Francouzské ústavy aj.

⁶ Např. z důvodů jeho nesouhlasu s dalším trváním společnosti, která byla založena na dobu určitou.

trvání jinak než převodem podílu nebo udělením příklepu v dražbě. Prakticky totožně byl vypořádací podíl definován v předrekodifikační úpravě v §61 odst. 2 ObchZ. S pojmem vypořádací podíl pracuje více právních předpisů, definici samotného pojmu obsahuje však pouze zákon o obchodních korporacích. Vypořádací podíl není pojmem pouze obchodního práva, ale používá se i v právu občanském a veřejném.⁷ V oblasti obchodního práva je však pojem vypořádací podíl nejvíce propracován a jeho definici i vlastnosti dovozené judikaturou a právní doktrínou lze odtud přiměřeně převzít.

T. Dvořák definuje vypořádací podíl jako majetkovou hodnotu představující podíl na majetku společnosti, na nějž má osoba, jejíž účast na společnosti zanikla, právo⁸.

Vypořádací podíl je tedy jedním z práv, kterým společník disponuje vůči společnosti. Vztah společníka a společnosti je však vztahem širším, který je vyjádřen v pojmu *podíl*. Podíl představuje účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí (§ 31 ZOK). Právní teorie dnes vymezuje pojem podíl pomocí jeho dvou aspektů, a sice stránky kvalitativní a kvantitativní.⁹

Kvantitativní stránka obchodního podílu určuje, do jaké míry, se společník účastní na majetku společnosti. Kvantitativní stránka podílu se skládá se ze dvou prvků - velikosti, resp. výše podílu a jeho hodnoty¹⁰.

Kvalitativní stránka obchodního podílu představuje souhrn práv a povinností společníků k obchodní korporaci i mezi společníky navzájem. Práva i povinnosti spojené s podílem se z praktických důvodů třídí do skupin podle různých hledisek.¹¹

⁷ Srov. analogické použití pojmu ve veřejném právu u dobrovolného svazku obcí, založeného dle §49 ZO nebo vypořádací podíl osoby, již zaniklo členství v honebním společenstvu (§26 odst. 4 zákona č. 449/2001 Sb.).

⁸ DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, s.167

⁹ POKORNÁ, Jarmila, Josef HOLEJŠOVSKÝ, Jan LASÁK, Milan PEKÁREK. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2014, s.68

¹⁰ L. Lochmanová in Bělohávek, A. J. a kol. *KOMENTÁŘ K ZÁKONU O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH*. Praha: Aleš Čeněk, 2013, s. 216

Vypořádací podíl je jakožto specifické majetkové právo latentně „skryto“ v komplexu práv a povinností a uplatní se právě jen v zákonem předvídaných situacích, s tím, že do určité míry potlačí práva ostatní. Právo na vypořádací podíl lze zařadit obdobně jako právo na podíl na zisku a právo na podíl na likvidačním zůstatku mezi základní majetková práva společníka. Ze zařídění vypořádacího podílu vyplývá, že některé závěry učiněné pro vypořádací podíl se uplatní i pro práva jemu blízká, především pro právo na likvidačním zůstatku.

S jistou mírou abstrakce si lze vypořádací podíl představit jako transformovaný podíl do podoby podílu vypořádacího, s kterým je spjato právo na vypořádání. Pak je možné u vypořádacího podílu hovořit o jeho stránce kvalitativní a kvantitativní, obdobně jako u podílu samotného¹².

Kvalitativní stránka vypořádacího podílu je dána jeho obsahem. Obsahem jsou práva a povinnosti. Právem je zde právo bývalého společníka či jeho právního nástupce na finanční nebo jiné penězi ocenitelné plnění od společnosti. Na vypořádací podíl není možné pohlížet pouze z pohledu odcházejícího společníka. Stejně jako má odcházející společník právo na vypořádání, mají svá majetková práva i ostatní společníci a ostatní osoby – věřitelé.

Kvantitativní stránka vypořádacího podílu je dána jeho výší a hodnotou. Výši vypořádacího podílu lze stanovit obdobně jako u výše podílu ve formě zlomku nebo procentem. Hodnotou vypořádacího podílu je pak určení vypořádacího podílu v penězích ocenitelné částce¹³.

Jak uvedeno výše, vypořádací podíl plní kompenzační funkci a jako majetkové

¹¹ T. Dvořák in op. cit. sub 6, s. 158 nebo jinak též ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ a Jarmila POKORNÁ. *Kurs obchodního práva: právnické osoby jako podnikatelé*. 5. vyd. Praha: Beck, 2005, s. 51

¹² DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Polygon, 2002, s. 412

¹³ Poměrně striktně se dodržuje terminologie u pojmů hodnota a výše podílu. U vypořádacího podílu tomu tak není a lze se setkat s různým použitím termínů výše, hodnota či velikost vypořádacího podílu.

právo ho lze uplatnit výhradně vůči společnosti. Jedná se o závazek mezi společníkem a společností. Od této situace je třeba odlišit vztah založený mezi osobami při převodu podílu. V případě převodu podílu obdrží společník kompenzaci v rámci kupní ceny za převáděný podíl a nemůže být kompenzován a to ani částečně z majetku společnosti¹⁴. Přestože tento závěr je v souladu jak s jazykovým tak teleologickým výkladem ustanovení §36 ZOK (dříve §69 odst. 2 ObchZ), řešila soudní praxe v minulosti mnohokrát obdobné spory¹⁵.

1.3. Dispozice s vypořádacím podílem

Vzhledem k tomu, že podíl je věc a vypořádací podíl je jeho jistou transformací, je zcela na místě otázka, zda je možné disponovat s vypořádacím podílem. Je možné ho například vyčlenit z podílu a postoupit na třetí osobu?

Nejvyšší soud ČR se vícekrát zabýval otázkou dělitelnosti práv tvořících podíl¹⁶ a dospěl ke stejnému závěru, který učinila odborná doktrína, a sice k nemožnosti vyčleňovat z podílu jeho jednotlivá práva. Podíl tedy nelze chápat jako jakýsi balík jednotlivých práv s možností samostatné dispozice, ale je nutné k němu přistupovat jako k pevnému a nerozlučnému komplexu.^{17 18} Domnívám se, že na těchto závěrech nezmění nic, ani pojetí podílu v novém občanském zákoníku. Jednotlivá práva vtělená do podílu tvoří i v rekodifikovaných předpisech imanentní celek. Nic však nebrání tomu, aby došlo instituty závazkového práva k postoupení pohledávky např. na podíl na zisku nebo vypořádací podíl a to i na vypořádací podíl, který vznikne v budoucnu (§1879 NOZ)¹⁹.

¹⁴ Tím nejsou dotčena ustanovení zákona o obchodních korporacích o finanční asistenci.

¹⁵ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2013, sp. zn. 29 Cdo 381/2013 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. března 2007, sp. zn. 29 Odo 641/2005.

¹⁶ Srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. února 2012, sp. zn. 29 Cdo 3581/2010.

¹⁷ T. Dvořák in op. cit. sub 8, s. 92.

¹⁸ Pozn.: Možnost štěpení jednotlivých práv neplatí pro akciovou společnost, viz §281 odst. 2.

¹⁹ S. ČERNÁ in *Pocita Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám: aktuální otázky soukromého práva na počátku nového tisíciletí*. Praha: ASPI, 2008, s. 72.

2. ZPŮSOB VZNIKU VYPOŘÁDACÍHO PODÍLU

Vypořádací podíl vzniká v případě, kdy zanikne účast společníka na společnosti za jejího dalšího trvání, vyjma situací převodu podílu a udělení příklepu v dražbě (§36 odst. 1 ZOK pro obchodní korporace).

2.1. Zánik účasti společníka

Právních událostí, kdy zaniká účast společníka na společnosti, je celá řada. České právní předpisy, zákon o obchodních korporacích nevyjímaje, neobsahují komplexní obecnou úpravu zániku účasti společníka na společnosti²⁰. Právní doktrína člení možné důvody zániku účasti společníka obvykle na dvě základní kategorie v závislosti na přítomnosti vůle společníka následovně:

- a. Zánik účasti společníka na základě jeho vůle – např. na základě dohody společníků nebo pro nesouhlas s rozhodnutím, se kterým zákon nebo smlouva spojuje právo zániku účasti společníka
- b. Zánik účasti společníka bez jeho vůle - typickým příkladem je postižení podílu exekučním příkazem

V literatuře se používá i jiné členění následovně²¹:

- a. Speciální způsoby zániku účasti společníka – zrušení účasti společníka soudem, dohoda o ukončení účasti, vyloučení společníka a též zánik účasti společníka ve společnosti vystoupením v případě přeměny obchodní korporace
- b. Obecné způsoby zániku účasti společníka – smrt společníka nebo zánik společníka – právnické osoby

Konkrétní případy ukončení účasti společníka, které vedou ke vzniku vypořádacího podílu u jednotlivých právních forem společností, viz kapitola 7.

²⁰ A. J. BĚLOHLÁVEK, A. ROZEHNAL in op. cit. sub 10, s. 89.

²¹ HEJDA, Jan. *Zánik účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným*. Praha: Linde, 2010, s. 46.

2.1.1. Den zániku účasti společníka

Z hlediska vypořádacího podílu je důležité správné stanovení data, ke kterému nastal zánik účasti společníka, a tedy též den, ke kterému společníkovi vznikl nárok na vypořádací podíl. V některých případech může mít rozdíl i několika dnů rozhodující vliv určení výše vypořádacího podílu, neboť může dojít ke změně ceny příslušného aktiva.²² Den zániku účasti společníka je též právní událostí, se kterou ZOK spojuje počátek běhu lhůty pro výplatu vypořádacího podílu (např. §36 odst. 4, §214). V tabulce č. 1 uvádím, k jakému dni se určuje vypořádací podíl pro různé důvody zániku účasti společníka:

Důvod zániku účasti	Den zániku účasti společníka
dohoda o ukončení účasti společníka	den nabytí účinnosti dohody
rozhodnutí soudu	den nabytí právní moci soudního rozhodnutí
úmrtí společníka	den úmrtí
zánik právnické osoby	den výmazu z veřejného rejstříku nebo skončením likvidace (§185 a 186 NOZ)
vystoupení společníka	poslední den měsíce, ve kterém došlo písemné oznámení o vystoupení (§164 odst. 4)
ukončení účasti společníka v režimu insolvenčního zákona	zamítnutím insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku zrušením konkursu pro nedostatek majetku pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí nebo exekučního příkazu postižením podílu po marném uplynutí lhůty k zaplacení (např. §206 odst. 1)

Tabulka 1 Den zániku účasti společníka

3. STANOVENÍ VYPOŘÁDACÍHO PODÍLU

Stanovení hodnoty a výše vypořádacího podílu se liší v závislosti na právní formě společnosti. Platná legislativa obsahuje obecnou úpravu stanovení vypořádacího podílu v ustanoveních §36 odst. 2 až 4. Kromě této obecné úpravy obsahuje zákon o

²² Jak příklad lze uvést fluktuaci cen akcií při nestabilitách finančního trhu nebo změnu ceny bytového domu nacházejícího se v blízkosti plánované stavby dálnice.

obchodních korporacích speciální úpravu platnou pro různé typy společností, která obecnou úpravu §36 pozměňuje, anebo ji používá jako základ pro další výpočet²³.

3.1. Stanovení vypořádacího podílu na základě účetní závěrky

Neurčí-li společenská smlouva jinak, je dle §36 odst. 2 ZOK základem pro stanovení výše vypořádacího podílu hodnota vlastního kapitálu, zjištěného z mezitímní, řádné nebo mimořádné účetní závěrky sestavené ke dni zániku účasti společníka v obchodní korporaci²⁴.

3.1.1. Vlastní výpočet hodnoty vypořádacího podílu

Zákon o obchodních korporacích v ustanovení §36 odst. 2 odkazuje při určení vypořádacího podílu na hodnotu vlastního kapitálu zjištěného z příslušné účetní závěrky. Výsledek je ještě nutné upravit v souladu s ustanovením §36 odst. 4 a to tak, že vypořádací podíl společníka se určí z hodnoty vlastního kapitálu zjištěného z příslušné účetní závěrky násobené výší podílu společníka na společnosti²⁵.

Hodnotu vypořádacího podílu na základě účetnictví je však možné určit i odlišně, pokud tak stanoví společenská smlouva nebo dohoda mezi společníkem a obchodní korporací²⁶. V tomto případě by se hodnota vlastního kapitálu zjištěná z příslušné účetní závěrky dohodnutou matematickou operací transformovala do podoby výše vypořádacího podílu, která by náležela odcházejícímu společníkovi.

Vlastní výpočet vypořádacího podílu dle hodnoty vlastního kapitálu se použije jen v případě, že zákon nestanoví jinak ve speciální úpravě vypořádacího podílu pro

²³ Viz konkrétní úprava u jednotlivých forem společností, v kapitole 8.

²⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J., HÓTOVÁ R., 2013, op. cit. sub 10, s. 247

²⁵ Př. Je-li vlastní kapitál společnosti 1.000 tis. Kč a výše podílu společníka 60%, bude vypořádací podíl činit 600 tis. Kč

²⁶ Výklad toho, že je to možné vychází z pravidel jazykového výkladu ustanovení §36 odst. 4. Jak zdůraznil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 22. dubna 2009, sp. zn. 29 Cdo 2254/2007: „Z gramatického hlediska neplatí, že vedlejší (přípustková) věta rozvíjí jen část věty hlavní přiléhající k této vedlejší větě, jsou-li obě části věty hlavní spojeny slučovacím poměrem (spojka „a“).“

jednotlivé společnosti a též, pokud se neliší podstatně reálná hodnota majetku od jeho ocenění v účetnictví tak, že vypořádání mezi společníkem a společností by bylo nepoctivé. Ať už jde o odchylku ve prospěch či v neprospěch společníka.

3.2. Stanovení vypořádacího podílu dle reálné hodnoty

Liší-li se podstatně reálná hodnota majetku společnosti od jeho ocenění v účetnictví, pak se při stanovení výše vypořádacího podílu dle ustanovení §36 odst. 3 vychází z reálné hodnoty majetku společnosti snížené o výši dluhů vykázaných v účetní závěrce. Společenská smlouva může rovněž určit jiný vhodný způsob určení vypořádacího podílu. Obdobně jako při stanovení výše vypořádacího podílu z účetnictví je nutné pro určení konkrétní hodnoty vypořádacího podílu násobit výše zjištěný „reálný základ“ výši podílu společníka.

3.2.1. Požadavek poctivého vypořádání

Text ustanovení §36 odst. 3 je výsledkem a reakcí na minulé soudní spory ohledně určení hodnoty vypořádacího podílu v případech vysokého rozdílu mezi účetní a reálnou hodnotou podílu. ObchZ v ustanovení §61 odst. 2 preferoval určení vypořádacího podílu na základě vlastního kapitálu. Stejně ustanovení sice umožňovalo stanovit výši vypořádacího podílu dle znaleckého posudku, ale to bylo možné pouze v případech, kdy tak bylo ujednáno ve společenské smlouvě. Přes poměrně jasný text zákona, jehož jazykový výklad byl poměrně jednoznačný a nedával příliš prostoru pro další uvážení, Nejvyšší soud přesto a dle mého názoru zcela správně použil nadstandardní metody výkladu a nadřadil zásadu poctivého obchodního styku a spravedlivého vypořádání nad text zákona²⁷. Jedná se o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2007, sp. zn. 29 Odo 513/2005, jehož závěry byly následně potvrzeny a rozvedeny i po změně textu předmětného ustanovení ObchZ v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2011, sp. zn. 29 Cdo 752/2011 (LETASOL) následovně:

„...je-li účelem dispozitivní úpravy ustanovení § 61 odst. 2 obch. zák. uspořádat vztahy mezi společníky při vypořádání jejich účasti ve společnosti pro případ, že sami

²⁷ Srov. současné znění §2 odst. 2 a 3 NOZ.

neurčí ve společenské smlouvě jak má vypořádání proběhnout, je třeba vycházet z toho, že zásadám poctivého obchodního styku (§ 265 obch. zák.) odpovídá, aby vypořádání mezi společníky bylo poctivé v tom smyslu, aby hodnota vypořádacího podílu společníka, jehož účast ve společnosti skončila, popřípadě právního nástupce takového společníka, odpovídala hodnotě majetku, připadajícího na jeho obchodní podíl.“

„...plyne-li z účetní závěrky (anebo by z ní mělo při řádném zpracování plynout), že výše vlastního kapitálu podle účetní závěrky je (např. v důsledku způsobu ocenění majetku) v hrubém nepoměru ke skutečné (tržní) hodnotě čistého obchodního majetku, je k tomu třeba při stanovení vypořádacího podílu přihlídnout.“

Výše uvedené názory Nejvyššího soudu byly dále potvrzeny a zobecněny v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2014, sp. zn. 29 Cdo 3610/2013 (ALFA-HELICOPTER) následovně:

„...poctivost vypořádání mezi společníky je obecným kritériem, jímž je soud povinen poměřovat všechny případy, ve kterých má základem pro určení vypořádacího podílu být hodnota vycházející z účetnictví společnosti. Zásada poctivosti vypořádání se prosadí jak v případě, kdy je vypořádací podíl společníka určován podle zákonné úpravy (bez ohledu na její rozhodné znění), tak v případě, kdy způsob určení vypořádacího podílu vyplývá ze společenské smlouvy přebírající znění zákona.

Domnívám se, že stejný výklad a stejné závěry jako ve výše uvedené judikatuře je nutno aplikovat i na stanovení vypořádacího podílu dle současné úpravy. Jaký je tedy výklad ustanovení §36 odst. 3?

3.2.2. Jak hodně je podstatně?

Podle ustanovení §36 odst. 3 se určení výše vypořádacího podílu na základě vlastního kapitálu nepoužije, liší-li se podstatně reálná hodnota majetku společnosti od jeho ocenění v účetnictví. Dovolím si dočasně nechat stranou samotné vymezení pojmu reálná hodnota. Spokojím se prozatím s tím, že se jí rozumí skutečná, často tržní

hodnota daného majetku.²⁸ Co však znamená, že se liší podstatně reálná a účetní hodnota majetku? Přesto, že tato otázka je na posouzení okolností konkrétního případu, nabízím níže alespoň určité vodítko.

Ve finančním právu a účetnictví se s pojmem podstatně pracuje např. v případě definice podstatného vlivu, čímž se rozumí, údaj min. 20% (§22 odst. 5 ZÚ). Zcela jinak je termín podstatně vykládán např. v oblasti výkladů klauzule podstatná změna okolností (*rebus sic stantibus*), kdy je tato hranice nastavena výše – historicky se muselo jednat vždy o více než 50% změnu hodnoty, dnes je však vyžadována změna výrazně vyšší.²⁹ Domnívám se, že jistou pomocí pro výklad pojmu podstatně v ustanovení §36 odst. 3 mohou být mezinárodní standardy auditu^{30 31}. Jejich použití je přiléhavé především z toho důvodu, že se zde porovnává hodnota majetku, jednou z veličin je dokonce účetní hodnota a rovněž to vyplývá i ze samotného konceptu materiality tak, jak je v auditu používán. Auditor se vyjadřuje mimo jiné též k tomu, zda účetní závěrka je sestavena ve všech významných (materiálních) ohledech v souladu s příslušným rámcem účetního výkaznictví a zda obsahuje významné nesprávnosti. Musí tedy být schopen stanovit a určit, které nesprávnosti jsou významné (materiální), a které nikoliv³¹. Pokud tedy bude hodnota materiální pro auditora, měla by být i materiální z hlediska vypořádacího podílu.

²⁸ A. J. BĚLOHLÁVEK, R. HÓTOVÁ, op. cit. sub 10, s. 248

²⁹ CARLSEN, Anja. *Can the Hardship Provisions in the UNIDROIT Principles Be Applied When the CISG is the Governing Law?* [online], Denmark, 1998, [cit. 10.3.2015]. Dostupné z <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/carlsen.html>

³⁰ *Materiality in Planning and Performing an Audit and Evaluation of Misstatements Identified during the Audit* [online], New York: International Federation of Accountants, 2015, [cit. 10.3.2015]. Dostupné z <http://www.iaasb.org/projects/materiality-planning-and-performing-audit-and-evaluation-misstatements-i>

³¹ Srov. MEZINÁRODNÍ AUDITORSKÝ STANDARD ISA 320 a ISA 450 [online]. [cit. 5.30.2015]. Dostupné z: <http://www.kacr.cz/auditorske-standardy-2014>

V auditorské praxi se materialita u obchodních společností založených za účelem dosažení zisku pohybuje obvykle v rozmezí³²:

0,5 - 1% obratu

5 - 10% zisku před zdaněním

1 - 2% hodnoty aktiv

3.2.3. Jaká aktiva a pasiva se použijí pro výpočet vypořádacího podílu dle reálné hodnoty?

Pokud se podstatně liší reálná hodnota majetku společnosti od jeho ocenění v účetnictví, vychází se při stanovení výše vypořádacího podílu z reálné hodnoty majetku snížené o výši dluhů vykázaných v účetní závěrce (§36 odst. 3). Zákon nedává návod, zda majetkem se rozumí pouze majetek vykázaný v účetní závěrce anebo veškerý majetek společnosti a už vůbec neposkytuje návod na to, zda se dluhy rozumí pouze dluhy, anebo i ostatní pasiva, která nejsou dluhem³³.

Doslovný výklad tohoto ustanovení by znamenal, že reálná hodnota majetku společnosti se bude snižovat o výši dluhů, ale nikoliv závazků a ostatních pasiv. Navíc by se dluhy rozuměly pouze dluhy vykázané v účetní závěrce. Důvodová zpráva uvádí v komentáři k §31 až §43, že hodnota vypořádacího podílu se určuje obecně z hodnoty závodu korporace, v níž zanikla účast. Smyslem a účelem tohoto ustanovení je, dle mého názoru, poskytnout zákonný návod na výpočet spravedlivého vypořádání tam, kde se významným způsobem liší ocenění závodu korporace stanovené na základě účetnictví a na základě reálné hodnoty. Tento přístup ostatně koresponduje i se závěry uvedenými v usnesení *Letasol a Alfa Helicopter*.

Na základě výše uvedeného lze dovodit, že při stanovení hodnoty vypořádacího podílu dle §36 odst. 3 je třeba vycházet z reálné hodnoty veškerého majetku a ne jen

³² MCWALL Danielle. *Materiality and its Practicalities*. [online], Ulster, 1998, [cit. 10.3.2015].

Dostupné z <http://www.cpaireland.ie/docs/default-source/Students/Study-Support/P1-Auditing/materiality-and-its-practicalities.pdf?sfvrsn=0>

³³ Srov. definici „contingent liabilities“ ve smyslu IFRS 39.

z hodnoty majetku uvedeného v účetnictví snižené o reálnou hodnotu všech pasiv a dluhů. Zdá se, že k obdobnému závěru, alespoň co se týče pasiv, se kloní i A. J. Bělohávek a R. Hótová.³⁴

V praxi se mohou vyskytnout i tzv. podmíněná aktiva a pasiva (*contingent assets a contingent liabilities*) a může být otázkou, zda mají být zohledněny ve výpočtu vypořádacího podílu ať už dle reálné hodnoty nebo dle účetnictví. Příkladem může být rezerva na ekologické zátěže způsobené současnou činností. Domnívám se, že v obou případech lze využít propracovaný standard mezinárodního účetního výkaznictví (IFRS 39), který dává poměrně jasný návod, kdy se podmíněná aktiva a pasiva zohlední.

3.2.4. Fantom reálné hodnoty

Zákonodárce chtěl patrně v ustanovení §36 odst. 3 sdělit, že tam, kde určení vypořádacího podílu na základě účetnictví je nespravedlivé, bude nutné pro jeho stanovení použít jinou, spravedlivější metodu, a sice metodu určení vypořádacího podílu podle reálné hodnoty majetku. Značným problémem při interpretaci pojmu reálná hodnota je, že se jedná o právní pojem značně neurčitý. I v oblasti účetnictví, daňového práva anebo v oblasti oceňování, kde se s ním lze setkat nejčastěji, je pojem reálná hodnota definován, chápán i používán odlišně. V českém prostředí se pojem reálná hodnota objevil poprvé v devadesátých letech 20. století jako překlad anglického termínu *fair value*, ale již od počátku je tento překlad podroben kritice a někteří autoři raději stále používají anglický termín bez překladu^{35 36}.

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví definují ocenění reálnou hodnotou v IFRS 13 jako cenu, kterou obdržíme při prodeji aktiva, nebo kterou uhradíme při převodu závazku u řádné transakce mezi účastníky trhu k datu ocenění.

³⁴ Srov. A. J. BĚLOHLÁVEK, R. HÓTOVÁ, op. cit. sub 10, s. 249.

³⁵ Stejný problém se vyskytuje i na Slovensku. Zde se lze setkat s použitím překladu *objektívna, priemeraná a rozumná hodnota*, viz *WebSlovník* [online]. [cit. 15.5.2015]. Dostupné z: <http://webslovník.zoznam.sk/anglicko-slovensky/fair-value>

³⁶ JÍLEK, J., SVOBODOVÁ, J. *Účetnictví podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví*. Praha: Grada, 2011, s. 275.

Zákon o účetnictví rozumí reálnou hodnotou v ustanovení §27 odst. 4 primárně tržní hodnotu, a pokud ji nelze určit, pak hodnotu dle kvalifikovaného odhadu nebo posudku znalce. V poslední řadě obsahuje ustanovení odkaz na zvláštní právní předpisy, které však zákon o účetnictví nijak dále nespecifikuje.

Přes poměrně roztržitou praxi v oblasti oceňování mám za to, že v oblasti vypořádacího podílu bude velmi vhodné použití Mezinárodních oceňovacích standardů (IVS), které se vyznačují úzkou vazbou na mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS). K obdobnému závěru se kloní i A. Bělohávek a R. Hátová³⁷. Ocenění dle IFRS a IVS přes svoji blízkost není totožné, ale platí, že tržní hodnota dle IVS bude vždy tržní hodnotou dle IFRS³⁸. Ocenění se liší především v případech, kdy není dostupná tržní hodnota. Problémem v České republice, na rozdíl např. od USA, v případě oceňování podniku je neexistence trhu se srovnatelnými a substitučními aktivy³⁹.

V praxi může být reálná hodnota určena dle posudku znalce, ale zákon o obchodních korporacích to na rozdíl od předchozí právní úpravy nevyžaduje (srov. §36 odst. 3 a §61 odst. 2 ObchZ). V řadě případů však bude přesto jmenování znalce vhodné a účelné. Znalec bude postupovat v souladu se zákonem o oceňování majetku, který vyžaduje v případě ocenění vypořádacího podílu (§23 ZoOM) postupovat dle zákona o obchodních korporacích, který však žádné postupy znalecké nedefinuje⁴⁰. Znalec použije obecné metody a postupy vyžadované zákonem a standardy jeho oboru, viz výše. De lege ferenda by jistě bylo vhodné upravit text zákona o oceňování majetku⁴¹.

³⁷ Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J., HÁTOVÁ R., 2013, op. cit. sub 10, s. 248, kde je doporučeno použít obdobně definované reálné hodnoty dle IVS

³⁸ KRABEC, Tomáš. *Oceňování podniku a standardy hodnoty*. Praha: Grada Publishing a.s., 2009, s. 187

³⁹ T. KRABEC in op. cit. sub. 38, s. 188

⁴⁰ S výjimkou ustanovení §10 ZOK požadující nestrannost a nezávislost (není postup) a též kromě diskutabilního znění textu §36 odst. 3 ZOK, viz kapitola 4.2.3.

⁴¹ Zastávám názor, že by byla vhodná zásadnější legislativní změna v oblasti oceňování.

3.2.5. Jiný vhodný způsob určení vypořádacího podílu

Poslední věta ustanovení §36 odst. 3 umožňuje ve společenské smlouvě určit jiný vhodný způsob určení vypořádacího podílu. Systematické začlenění této normy by mohlo vést k závěru, že jiný vhodný způsob určení vypořádacího podílu se použije pouze na ty případy, kde nelze použít výpočet na základě účetní závěrky z vlastního kapitálu. Takový výklad je však nutné zamítnout. Odporoval by smyslu i účelu vypořádacího podílu a byl by v rozporu se základními principy obchodního práva i dosavadní judikaturou z této oblasti.

Jaký je tedy jiný vhodný způsob stanovení vypořádacího podílu? Obecně vzato může být jakýkoliv, který bude v souladu se základními zásadami obchodního práva a bude splňovat požadavky kladené na právní jednání. Jako takové musí splňovat náležitosti subjektu, vůle, předmětu projevu vůle a vzájemného poměru vůle a jejího projevu⁴². V této souvislosti bych upozornil především na vlastnosti projevu vůle jako je srozumitelnost a určitost. V ekonomické praxi se totiž nezdáka objevuje mnoho ukazatelů, které jsou definovány a používány různě. Vhodné je tedy algoritmus výpočtu navázat na konkrétní řádky účetních výkazů, nebo jiné bez pochybností a spolehlivě odvoditelné kritérium. Kupříkladu je jistě možné výpočet vypořádacího podílu navázat na finanční ukazatele ziskovosti či rentability, jako je např. zisk po zdanění nebo EBITDA⁴³. V jiných případech bude vhodnější použít ukazatele výkonosti, např. ukazatel EVA, který udává, kolik vydělala společnost navíc oproti běžným požadavkům, které mají investoři na zhodnocení kapitálu, např. formou zhodnocení kapitálu na termínovaném vkladu. Jedná se tedy o měřítko vůči nákladům obětované příležitosti (*opportunity costs*)⁴⁴. Nic však nebrání tomu, aby se vypořádací podíl

⁴² M. ZUKLÍNOVÁ in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA, Michaela ZUKLÍNOVÁ et. al. *Občanské právo hmotné*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 158

⁴³ EBITDA je zkratka z anglického názvu Earnings before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization. Hodnota EBITDA přibližně odpovídá provoznímu cash-flow a jako taková ukazuje provozní výkonnost společnosti.

⁴⁴ [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.businessvize.cz/financni-analyza/eva-economic-value-added-moderni-ukazatel-rentability>

navázal i na ukazatele zcela jiné, jako je např. rentabilita, zadluženost aj. Všechny ukazatele by však měly být jednoznačně určeny.

Důraz na autonomii vůle při vyvážení a zachování ostatních principů je v této oblasti zcela jistě určujícím kritériem. Společníci by měli mít nejlepší znalosti o tom, jaké kritérium je vhodné a spravedlivé pro jejich konkrétní podnikání.

P. Kuhn uvádí, že pokud sice společenská smlouva stanoví jiný způsob určení vypořádacího podílu, ale výpočet bude navázán pouze nebo hlavně na účetní údaje, použije se pro jeho výpočet reálná hodnota.^{45 46} Jedná se o posouzení dvou principů a jejich vzájemného vyvážení, konkrétně zásady autonomie vůle a zásady poctivého obchodního styku. Dle mého názoru je třeba upřednostnit zásadu autonomie vůle, která bude platit, pokud smluvený výpočet nebude zjevně v rozporu s principem poctivého vypořádání⁴⁷.

3.2.5.1. Lze dohodnout vypořádací podíl nulový?

Často se lze setkat i s názorem, že vypořádací podíl může být i nula⁴⁸. Odůvodnění tohoto názoru spočívá na principu dispozitivity s přihlédnutím k tomu, že zákon nestanoví žádné limity na odchýlení se od výpočtu vypořádacího podílu dle zákona. Zastávám názor, že v určitých případech může být vypořádací podíl dohodnut jako nulový, ale ne jako obecné pravidlo. Domnívám se, že by bylo neplatné ujednání (§588 NOZ), které by některému ze společníků v rámci jednoho druhu podílu bez zjevného opodstatnění nepřiznávalo vypořádací podíl a jiným ano. Omezení v oblasti

⁴⁵ P. Kuhn in ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CÍLEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 88.

⁴⁶ Autor měl zřejmě na mysli použití reálné hodnoty všude tam, kde se bude výrazným způsobem lišit hodnota výpočtu vypořádacího podílu navázaná na účetnictví od výpočtu dle reálné hodnoty.

⁴⁷ K výkladu zjevný, srov. PULKRÁBEK, Zdeněk. "Zjevný" v občanském zákoníku. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2015, 2015(1). s. 1.

⁴⁸ A. J. BĚLOHLÁVEK, R. HÓTOVÁ in op. cit. sub 10, s. 245.

vypořádacího podílu budou obdobná, jak bylo dovozeno v případě podílů na zisku a zázaku tzv. lví klauzule⁴⁹.

3.2.5.2. Dohoda o vypořádacím podílu mimo společenskou smlouvu

Jak uvedeno v kapitole 3.2.5, ustanovení §36 odst. 3 výslovně zmiňuje, že společenská smlouva může určit jiný vhodný způsob určení vypořádacího podílu. Je možné se tedy dohodnout pouze ve formě společenské smlouvy, anebo tak lze učinit i jinak, mimo společenskou smlouvu? Obdobnou otázku již řešila soudní praxe a lze ji zobecnit na problém přípustnosti tzv. jednorázového vlonu do společenské smlouvy dohodou společníků. Nejvyšší soud zastává názor, že je to možné a dokonce vhodné v případech jednorázových, které nemají obecnou platnost⁵⁰:

„Nejvyšší soud nenachází důvod, proč by podle úpravy § 61 obch. zák. ve znění účinném v rozhodné době mohli společníci formulovat část obsahu práva na vypořádací podíl (konkrétně splatnost) v dohodě o ukončení účasti, zatímco vůči ohledně zbylých složek tohoto obsahu (konkrétně stanovení způsobu určení výše podílu a formy jeho výplaty) by museli upravit ve společenské smlouvě či stanovách. ...“

Domnívám se, že na aplikaci jednorázového vlonu do společenské smlouvy je nutné aplikovat restriktivní výklad a obecně tedy není možné dohodou společníků nahrazovat libovolné ustanovení společenské smlouvy.

4. VÝPLATA VYPOŘÁDACÍHO PODÍLU

Podle ustanovení §36 odst. 4 se vypořádací podíl vyplácí v penězích a bez zbytečného odkladu poté, co je nebo mohla být zjištěna jeho výše na základě účetnictví (§36 odst. 2) anebo na základě reálné hodnoty (§36 odst. 3).

⁴⁹ Někdy též uváděno jako lví smlouva (*societas leonina*) dle Ezopovy bajky od Jeana de la Fontaine – „O kozi, jalůvce a ovci, co se daly spolku se lvem“ (*La génisse, la chèvre et le brebis en société avec le lion*). Srov. I. Štenglová, in op. cit. sub. 45, s. 241

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. dubna 2009, sp. zn. 29 Cdo 2254/2007.

4.1. Forma výplaty vypořádacího podílu

Vypořádací podíl se vyplácí v penězích. Dle ustanovení §36 odst. 4 je však možné vyplatit vypořádací podíl i v naturální podobě, pokud tak určí společenská smlouva nebo dohoda mezi společností a společníkem. Poměrně často se lze setkat s vyplacením vypořádacího podílu ve formě nemovité věci. Společník však nesmí obdržet více a bez jeho souhlasu mu nelze dát ani méně, a návrh vypořádání případného rozdílu je proto vhodnou součástí společenské smlouvy⁵¹.

4.2. Lhůta pro výplatu vypořádacího podílu

Ustanovení §36 odst. 4 stanoví, že vypořádací podíl se vyplácí bez zbytečného odkladu poté co je nebo mohla být zjištěna jeho výše.

4.2.1. Výplata bez zbytečného odkladu

Výkladem termínu *bez zbytečného odkladu* se zabývaly ve své rozhodovací praxi soudy všech stupňů⁵² a též soud ústavní v několika rozhodnutích. Jak shrnul Nejvyšší soud ve svém rozsudku sp. zn. 32 Cdo 2484/2012, ze dne 10.12.2013:

„Z časového určení bez zbytečného odkladu je třeba dovodit, že jde o velmi krátkou lhůtu, již je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či k učinění právního úkonu či jiného projevu vůle, přičemž doba trvání lhůty bude záviset na okolnostech konkrétního případu.“

V citovaných závěrech soudů se vyskytuje s různými obměnami též to, že jde o lhůtu v řádu dnů, maximálně týdnů, v co nejkratším časovém úseku, přičemž v praxi je nutno tento pojem vykládat podle okolností konkrétního případu. Domnívám se, že výklad lhůty bez zbytečného odkladu v příslušných ustanoveních o výplatě

⁵¹ Srov. I. Štenglová in BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava a Ivana ŠTENGLOVÁ. *Společnost s ručením omezeným*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 111

⁵² Za mnohé viz např. často citovaný náleží Ústavního soudu ze dne 15. srpna 2005, sp. zn. IV. ÚS 314/05, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu č. 38, ročník 2005, pod číslem 159; rozsudek Nejvyššího soudu dne 10. prosince 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012 nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. srpna 2010, sp. zn. 9 Afs 21/2010.

vypořádacího podílu bude záviset na tom, zda pro jeho výpočet bude nutná účetní závěrka. Sestavení, schválení, a příp. i ověření účetní závěrky auditorem je proces poměrně zdlouhavý a ve většině případů se pohybuje v řádu několika týdnů, ale i měsíců. Všechny tyto okolnosti je nutné vzít v potaz při výkladu délky lhůty splatnosti vypořádacího podílu.

4.2.2. Vliv neschválení účetní závěrky na výplatu vypořádacího podílu

V této souvislosti může vzniknout otázka, zda schválení či neschválení účetní závěrky má nějaký vliv na vznik vypořádacího podílu a případně jeho splatnost. Uvedeným problémem se v minulost zabýval Nejvyšší soud v několika rozhodnutích, naposledy v usnesení ze dne 13.11.2012, sp. zn. 29 Cdo 3317/2011⁵³, kde odůvodnil, že právo na vypořádací podíl vzniká společníkovi již zánikem účasti ve společnosti. Soud též dovodil, že schválení účetní závěrky může mít pouze vliv na splatnost vypořádacího podílu.⁵⁴ Nejvyšší správní soud zaujímá v této otázce konzistentní stanovisko a v jednom z předchozích usnesení (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.11.2005, sp. zn. 29 Odo 85/2005) dospěl k jedinému logickému závěru, a sice že splatnost vypořádacího podílu nelze vázat na schválení účetní závěrky, když pro její sestavení již uplynuly veškeré lhůty. Přestože citovaná usnesení se týkala vypořádacího podílu určeného za doby platnosti obchodního zákoníku, nemám pochyb o tom, že obecné závěry soudu lze s přihlédnutím k zákonem jinak určené splatnosti vypořádacího podílu, plně vztáhnout i na vypořádací podíl určený dle zákona o obchodních korporacích. Lze tedy uzavřít, že nesestavení účetní závěrky na okamžik vzniku práva na vypořádací podíl nemá vliv a rovněž neschválení účetní závěrky není důvodem pro závěr, že byl vypořádací podíl vyplacen neoprávněně.

⁵³ Nejvyšší soud České republiky: Vznik práva společníka společnosti s ručením omezeným na výplatu vypořádacího podílu. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2013, **2013(7)**, s. 262a.

⁵⁴ Tehdy platilo ustanovení § 61 odst. 3 ObchZ, které vázalo splatnost vypořádacího podílu na lhůtu 3 měsíců od schválení účetní závěrky.

Otázkou, jak konkrétně ovlivní neschválení účetní závěrky termín splatnosti vypořádacího podílu, se zabýval Nejvyšší soud v již citovaném usnesení ze dne 23. listopadu 2006, sp. zn. 29 Odo 85/2005 a dospěl k názoru, že povinnost valné hromady zabývat se účetní závěrkou společnosti vznikla nejpozději den, kdy je schválení účetní závěrky potřebné k tomu, aby mohla společnost podat daňové přiznání⁵⁴.

Vypořádací podíl se tedy vyplácí vždy bez zbytečného odkladu poté, co je zjištěna jeho hodnota, vždy však nejpozději k datu, kdy měla být zjištěna jeho hodnota, např. podle jiných právních předpisů. V případě, že společnost vypořádací podíl nevyplatí v této lhůtě, dostává se do prodlení se všemi s tím spojenými následky.

4.2.3. Úprava lhůt pro výplatu vypořádacího podílu

Obecné lhůty pro splatnost vypořádacího podílu jsou modifikovány ve speciálních ustanoveních pro jednotlivé formy společností (srov. např. §214 odst. 1 ZOK pro společnost s ručením omezeným, §624 a §625 pro družstva). Příslušná ustanovení zákona o obchodních korporacích jsou patrně reakcí na spory vedené ohledně příliš dlouhých lhůt stanovených pro výplatu vypořádacího podílu ve stanovách nebo společenské smlouvě, které prakticky znemožnily oprávněným osobám (často dědicům) dostat se k prostředkům z titulu vypořádacího podílu.

Společenská smlouva nebo dohoda mezi společníkem, resp. oprávněnou osobou a společností může určit jiný termín splatnosti vypořádacího podílu. Stanovená doba ve společenské smlouvě je závazná, nesmí se však přičít požadavku být v souladu s dobrými mravy, veřejným pořádkem anebo kogentním ustanovením zákona.

Soudní judikatura dovodila v případě družstva, že lhůta pro stanovení vypořádacího podílu v délce 7 let se přičít dobrým mravům (srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2000, sp. zn. 29 Cdo 1633/99, a dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2004, sp. zn. 29 Odo 433/2004). Soud se zde vyjádřil, že stanovy se považují za smlouvu *sui generis* a zavazují všechny členy družstva. Ve stanovách lze upravit vztahy mezi členy, které připouští dispozitivní úpravy v zákoně, nebo v zákoně upraveny vůbec nejsou. Ustanovení o splatnosti vypořádacího podílu mají normativní charakter a členové družstva, popř. jejich právní nástupci, jsou těmito ustanoveními

vázání, ale tato musí být v souladu s dobrými mravy podle tehdy platného ustanovení § 39 občanského zákoníku (dnes §1 odst. 2 NOZ).

V oblasti vypořádacího podílu je problém s určením toho, která ustanovení zákona o obchodních korporacích jsou dispozitivní, a která kogentní. Nejvíce spornou je otázka lhůt v případě společnosti s ručením omezeným (viz kapitola 5).

4.2.3.1. Výplata vypořádacího podílu ve splátkách

Vypořádací podíl je možné uhradit též ve splátkách, dohodnou-li se tak společnost a oprávněná osoba ev. stanoví-li tak společenská smlouva nebo stanovy. Omezení, co se týče délky splácení, jsou opět dána základními principy soukromého práva především pak souladem s dobrými mravy a zákazem zneužití většiny.

Soudní praxe v minulosti řešila, zda je možné se v případě výplaty vypořádacího podílu v družstvu dohodnout na jeho výplatě ve splátkách po dobu 20 let (srov. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14.1.2009, sp. zn. 7 Cmo 284/2008). Soud došel k názoru, že princip družstevní demokracie v družstvu není nadřazen principu dobrých mravů a musí být realizován tak, aby dobré mravy nebyly narušeny. Soud v uvedeném rozhodnutí argumentoval i časovou hodnotou peněz a jejich inflačním znehodnocením, které by degradovaly hodnotu vypořádacího podílu. Z těchto důvodů soud rozhodl, že příliš dlouhá lhůta pro výplatu vypořádacího podílu je neplatná.

5. OPT-IN A VYPOŘÁDACÍ PODÍL

Společnosti, které vznikly před datem nabytí účinnosti zákona o obchodních korporacích a nového občanského zákoníku se musely v souvislosti s rekodifikací zabývat též otázkou, jaké právo se použije na práva a povinnosti společníků. Ustanovení §777 odst. 4 stanoví, že obsahem společenských smluv obchodních korporací, které vznikly před účinností zákona o obchodních korporacích, jsou i dosavadní ustanovení obchodního zákoníku, která upravovala práva a povinnosti společníků, pokud nejsou v rozporu s donucujícími ustanoveními zákona o obchodních korporacích nebo se od nich společníci neodchýlili ve společenské smlouvě. Mezi práva a povinnosti společníků patří i vypořádací podíl.

Právní ustanovení ZOK určující hodnotu a výši vypořádacího podílu jsou vesměs dispozitivní⁵⁵ a tudíž by se měla uplatnit domněnka, že u společností, které v souladu s ustanovením §775 odst. 5 nezvolily generální *opt-in*, jsou součástí jejich společenských smluv i ustanovení o vypořádacím podílu dle ObchZ.

Dispozitivní však dle mého názoru nejsou ustanovení, která se týkají uvolnění podílu ve společnostech a ani ustanovení limitující lhůty pro výplatu vypořádacího podílu ve speciálních ustanoveních pro konkrétní právní formy společností^{56 57}.

Pokud se společnosti nepodřídily zákonu o obchodních korporacích jako celku v souladu s §777 odst. 5, pak se i nadále použije pro výpočet vypořádacího podílu ustanovení obchodního zákoníku⁵⁸.

6. ÚČETNÍ A DAŇOVÝ POHLED NA VYPOŘÁDACÍ PODÍL

Účetnictví, právo a daně se do značné míry prolínají a není možné je vnímat jako izolované oblasti. Oblast vypořádacího podílu zasahuje výraznou měrou do všech těchto oblastí. Již jen vlastní výpočet vypořádacího podílu je nejčastěji navázán na účetnictví. Pokud se bude lišit reálná hodnota majetku od hodnoty v účetnictví tak, že při použití údajů z účetnictví by vypořádání bylo nepoctivé (srov. usnesení Nejvyššího soudu *Letasol a ALFA-HELICOPTER*), nepoužijí se údaje z účetnictví. K takovému rozhodnutí je však nutná nejprve interpretace těchto účetních údajů a pochopení jejich obsahu.

⁵⁵ Otázku výkladu kogentnosti a dispozitivnosti jednotlivých ustanovení ZOK považuji za jednu ze složitých otázek souvisejících s rekodifikací, bohužel často zásadní pro výklad dotčeného ustanovení.

⁵⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona o obchodních korporacích k § 212- 215 uvádí: Ustanovení o vypořádacím podílu jsou dispozitivní (vyjma toho, že uvolněný podíl nepřechází na společnost nebo družstvo).

⁵⁷ Srov. PERTHEN, Ervín a Milan *K možnosti dohodnout si lhůtu k vyplacení vypořádacího podílu* [online]. 2014, (95021) [cit. 15.5.2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-moznosti-dohodnout-si-lhutu-k-vyplaceni-vyporadaciho-podilu-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-podle-zakona-o-obchodnich-korporacich-95021.html>

⁵⁸ V případě společností založených dle občanského zákoníku platí obdobně ustanovení §3041 odst. 2 NOZ.

6.1.1. Účetní závěrka ve vztahu k vypořádacímu podílu

Účetní závěrka je soubor dokumentů, které poskytují uživatelům souhrnné informace o finanční a majetkové struktuře podniku. V účetní závěrce lze nalézt informace o struktuře majetku, pohledávkách a jiných aktivech, závazcích⁵⁹, dluzích, vlastním kapitálu, nákladech, výnosech, hospodářském výsledku.

Přesné vymezení vlastního kapitálu, který je rozhodující pro výpočet vypořádacího podílu, uvádějí prováděcí vyhlášky Ministerstva financí k zákonu o účetnictví⁶⁰. Strukturu vlastního kapitálu pro nejčastější formy podnikání (podnikání prostřednictvím obchodní korporace) uvádím v níže uvedené tabulce 2. Pro výpočet vypořádacího podílu z vlastního kapitálu se tedy použije údaj uvedený ve výkazu Rozvaha, v položce Pasiv, v položce A.

A. Vlastní kapitál
A.I. Základní kapitál
1. Základní kapitál
2. Vlastní akcie a vlastní obchodní podíly (-)
3. Změny základního kapitálu
A.II. Kapitálové fondy
1. Ážio
2. Ostatní kapitálové fondy
3. Oceňovací rozdíly z přecenění majetku a závazků
4. Oceňovací rozdíly z přecenění při přeměnách obchodních korporací
5. Rozdíly z přeměn obchodních korporací
6. Rozdíly z ocenění při přeměnách obchodních korporací
A.III. Fondy ze zisku
1. Rezervní fond
2. Statutární a ostatní fondy
A.IV. Výsledek hospodaření minulých let
1. Nerozdělený zisk minulých let
2. Neuhrazená ztráta minulých let
3. Jiný výsledek hospodaření minulých let
A.V.1. Výsledek hospodaření běžného účetního období /+ -/
A.V.2. Rozhodnuto o zálohách na výplatu podílu na zisku /-/

Tabulka 2 Struktura vlastního kapitálu

ZÚ vymezuje následující druhy účetních závěrek (§19 ZÚ):

⁵⁹ I závazek ve smyslu „právního pouta“ je předmětem účetnictví.

⁶⁰ Pro podnikatele je příslušným předpisem vyhláška Ministerstva financí č. 500/2002 Sb., pro nepodnikatelské subjekty vyhláška Ministerstva financí č.504/2002 Sb., pro vybrané účetní jednotky (např. obce, svazky obcí, státní fondy) vyhláška Ministerstva financí č.410/2009 Sb.

- a) řádná účetní závěrka – je účetní závěrka sestavená k poslednímu dni běžného účetního období (§19 odst. 1 ZÚ).
- b) mimořádná účetní závěrka – je účetní závěrka, která není řádnou účetní závěrkou a je sestavována v ostatních případech (§19 odst. 1 ZÚ).
- c) mezitímní účetní závěrka – je účetní závěrka, která je sestavována v případech, kdy to vyžadují zvláštní právní předpisy⁶¹ a která není závěrkou řádnou ani mimořádnou. V případech sestavování mezitímní účetní závěrky účetní jednotky neuzavírají účetní knihy a provádějí inventarizaci jen pro účely vyjádření ocenění (§19 odst. 3 ZÚ).

6.1.1.1. Mezitímní účetní závěrka

Mezitímní účetní závěrka se sestavuje jen tehdy, pokud nejsou splněny podmínky pro sestavení účetní závěrky řádné nebo mimořádné. Účetní závěrka musí být sestavena, schválena, zveřejněna a ověřena auditorem tam, kde je to vyžadováno zákonem⁶². Sestavení, ověření a schválení účetní závěrky vyžaduje určitý čas a může to být rozhodující pro výpočet vypořádacího podílu a jeho splatnost.

Hodnota vlastního kapitálu nezávisí na typu účetní závěrky a z hlediska určení výše vypořádacího podílu je tedy nerozhodné, zda použitá účetní závěrka je řádná, mimořádná či mezitímní. Bohužel česká účetní legislativa je poměrně skoupá na upřesňující informace ohledně požadavků na mezitímní účetní závěrku⁶³. Přiměřeně lze použít mezinárodní účetní standardy (IAS 34), které se zabývají použitím odhadů, významností i oceněním pro účely mezitímní účetní závěrky. V případě použití mezitímní účetní závěrky je nutné mít na zřeteli to, že údaje v ní obsažené jsou ve větší míře založeny na odhadech a tudíž i ve stanovení úrovně významnosti je tato skutečnost zohledněna⁶⁴. To však neznamená, že informace v ní obsažené by neměly být spolehlivé

⁶¹ např. ZOK nebo zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev

⁶² Např. zákonem o obchodních korporacích, zákonem o účetnictví, zákonem o veřejných rejstřících.

⁶³ De lege ferenda považuji za vhodné vydání českého účetního standardu, který by se zabýval mezitímní účetní závěrkou.

⁶⁴ JÍLEK, Josef a Jitka SVOBODOVÁ in op. cit. sub. 36, s. 181.

– naopak i v případě mezitímní závěrky je nutné trvat na tom, aby závěrka byla sestavena řádným, zákonným způsobem a za použití platných účetních pravidel a principů⁶⁵.

6.1.1.2. Chyby v účetní závěrce

Co se stane, když účetní závěrka na základě, které má být spočítán vypořádací podíl bude obsahovat významné chyby? Touto otázkou se soud zabýval v již citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2009, sp. zn. 29 Cdo 2254/2007. Jednou ze sporných otázek bylo, jaký údaj pro výpočet vypořádacího podílu použít, když účetní závěrka obsahuje chyby a zákon o účetnictví zakazuje provádět další, byť odůvodněné a věcně správné zápisy (§17 odst. 7 ZÚ). Soud vychází z toho, že není třeba opravovat již schválenou účetní závěrku, ostatně to není ani možné, ale pro účely výpočtu vypořádacího podílu podle tehdejšího ustanovení § 61 odst. 2 ObchZ se hrubé a závažné nesprávnosti nahradí údaji, jež lépe vyhoví zásadám kladeným na výpočet vypořádacího podílu.⁶⁶

6.1.2. Oceňování v účetnictví

Z hlediska určení výše vypořádacího podílu je klíčové, jakým způsobem jsou ohodnoceny aktiva, dluhy a ostatní pasiva v účetnictví. Ocenění položek v účetnictví má vliv na výši vlastního kapitálu společnosti a odtud zprostředkovaně i na výši vypořádacího podílu.

Zákon o účetnictví se oceňování věnuje v části čtvrté⁶⁷ a i z této úpravy je vidět, že oceňování představuje klíčový problém v celém účetnictví vůbec⁶⁸. Česká účetní legislativa ve shodě s výše uvedeným rozlišuje mezi oceněním k rozvahovému dni,

⁶⁵ Z mé vlastní zkušenosti vyplývá, že účetní v praxi přistupují k mezitímní účetní závěrce jako k závěrce podřadné, méně důležité a dochází tak v případě jejího sestavování častěji k porušení základních účetních pravidel a postupů.

⁶⁶ Soud zřejmě vycházel ze zásady poctivého obchodního styku.

⁶⁷ §24 až §28 ZÚ.

⁶⁸ KOVANICOVÁ, Dana. *Abeceda účetních znalostí pro každého*. 20. aktualiz. vyd. Praha: Polygon, 2012, s.47.

oceněním k datu uskutečnění účetního případu (§25 ZÚ) a eventuálně i k datu otevření účetních knih v případě přeměn⁶⁹.

V současné době se stále většina transakcí v účetnictví oceňuje na základě principu *historických nákladů* (*historical costs*), jehož základy byly položeny již ve 30. letech 19. století⁷⁰. Principu použití historických cen odpovídá použití metody *skutečných pořizovacích cen* v případě nákupu aktiva, *skutečných vlastních nákladů* v případě pořízení aktiva vlastní činností a nebo *jmenovité hodnoty*, v případě ocenění peněžních prostředků, cenin či závazků. Princip historických cen se primárně aplikuje pro prvotní ocenění transakce k datu uskutečnění účetního případu. Účetní transakce se k datu uskutečnění účetního případu oceňují pořizovací cenou, vlastními náklady nebo reprodukční pořizovací cenou. Princip ocenění na základě historických nákladů vede k tomu, že např. u nemovitých věci pořízených v minulosti došlo k výraznému nárůstu hodnoty, ale v účetnictví to nebude vůbec patrné. Aktiva a vlastní kapitál nebudou vůbec reflektovat reálné navýšení ceny⁷¹.

Kromě výše uvedených metod se výjimečně v účetnictví používá ocenění fixní částkou 1 Kč, pokud není známa pořizovací cena, a to u kulturních památek, sbírek muzejní povahy, předmětů kulturní hodnoty, církevních staveb.

K datu účetní závěrky a ve vyjmenovaných případech i častěji se používá ocenění, resp. přecenění dle reálné hodnoty, ekvivalencí, přecenění aktiv a závazků v cizí měně k rozvahovému dni.

Reálnou hodnotou se oceňují s některými výjimkami především cenné papíry, finanční instrumenty a deriváty (§27 odst. 1 ZÚ). Ocenění ekvivalencí znamená ocenění v historických cenách s přeceněním dle výše podílu na vlastním kapitálu, a to vždy k datu účetní závěrky. Ocenění ekvivalencí lze použít u podílů, které představují účast v ovládané osobě nebo v osobě pod podstatným vlivem (§27 odst. 7 ZÚ).

⁶⁹ §54 vyhlášky MF 500/2002 Sb.

⁷⁰ Více k tématu: Kovanicová D., *Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům.*, Praha: RNDr. Ivana Hexnerová - BOVA POLYGON, 2004, str. 251.

⁷¹ Srov. nárůst ceny pozemků a administrativních budov v centru Prahy v období za posledních 20 let.

Již od 90 let dvacátého století lze v rámci odborných diskuzí vysledovat dva proudy oceňování v účetnictví. Jedním z nich je proud oceňování na principu reálné ceny a druhý je přístup ocenění na principu historických cen⁷². Česká účetní legislativa je poměrně konzervativní a maximálně se drží tradičního principu použití historických cen. IFRS jde v tomto směru dále, ale stále nelze hovořit o opuštění konceptu historických cen. Osobně jsem spíše zastávce tradičního přístupu tak, jak je aplikován v IFRS. Domnívám se, že jeho opuštění či příklon k druhému proudu by spíše napomohl dalším účetním podvodům⁷³, které souvisely s nesprávným vykazováním a oceňováním položek. Je totiž otázkou, jestli vůbec umíme definovat reálnou hodnotu a umíme ji určit, a tedy zda reálná hodnota je skutečně reálná⁷⁴. De lege ferenda spíše doporučuji účetní legislativu doplnit o požadavek uvést ocenění reálnou hodnotou v příloze k účetní závěrce, a to včetně vysvětlujícího komentáře všude tam, kde se liší významným způsobem ocenění položek v účetnictví a dle reálné hodnoty. Současná úprava je dle mého názoru nedostačující.

6.1.3. Tiché rezervy

Ze způsobů oceňování v účetnictví, jak ukázáno v předchozí kapitole 6.1.2 vyplývá, že některá aktiva zůstávají v majetku společnosti nepřeceněna, a jejich reálná hodnota je vyšší. Na druhé straně by při správné aplikaci účetních metod a principů nemělo docházet k podhodnocení pasiv, neboť princip opatrnosti vyžaduje rozeznání i tzv. budoucích podmíněných závazků a rezerv⁷⁵. Rovněž by nemělo docházet k nadhodnocení aktiv, neboť pokud bude nějaké aktivum oceněno v historické hodnotě a jeho reálná hodnota bude menší, bude nutné k němu vytvořit opravnou položku nebo odpis, který jeho ocenění sníží. Naopak to však neplatí a v rámci české účetní

⁷² Srov. D. Kovanicová in op. cit. sub 70, s. 260

⁷³ Srov. účetní skandály společností Enron, Worldcom či Parmalat, viz ADUKIA, Rajkumar. Some of the biggest accounting scandals. *FLAME* [online]. 2015 [cit. 15.6.2015]. Dostupné z: <http://flame.org.in/KnowledgeCenter/Someofthebiggestaccountingscandals.aspx>

⁷⁴ Srov. J. Strouhal in STROUHAL, Jiří. *Oceňování v účetnictví*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s.58

⁷⁵ Srov. podmínky rozeznání rezerv v IFRS 39.

legislativy není možné, až na výjimky např. v případě přeměn, přecenit aktivum z historické ceny na cenu reálnou. To vede nejčastěji k tomu, že v účetnictví jsou skryty tzv. tiché rezervy, které představují kladný rozdíl mezi reálným jměním společnosti a vlastním kapitálem vykázaným v účetnictví. Tvorba opravných položek a rezerv však neznamená, opuštění principu věrného a poctivého obrazu, který je nadřazeným principem nad principem opatrnosti⁷⁶.

Tiché rezervy tedy vznikají jako následek podhodnocení aktiv nebo nadhodnocení pasiv a jsou hlavní příčinou vzniku rozdílu ve výpočtu vypořádacího podílu dle účetnictví a dle reálné hodnoty.

6.1.4. Daňové dopady vypořádacího podílu

Výplata vypořádacího podílu přináší daňové povinnosti jak na straně společníka, tak na straně společnosti. Nejčastěji se bude jednat o daň z příjmů, DPH a v případě výplaty vypořádacího podílu v nepeněžitě podobě i o daň z nabytí nemovitých věcí.

6.1.4.1. Daň z příjmů

Vypořádací podíl při zániku účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným, komanditisty v komanditní společnosti a při zániku členství v družstvu podléhá zdanění zvláštní sazbou daně ve výši 15% [§36 odst. 2 písm. e) ZDP].

Základem daně je hodnota vypořádacího podílu snižená o nabývací cenu podílu stanovenou dle ustanovení §24 odst. 7 ZDP. Důkazní břemeno prokázání nabývací ceny podílu je na společníkovi, který je povinen společnosti tuto nabývací cenu hodnověrným způsobem prokázat.

Daň za společníka odvádí společnost, která je povinna v souladu s ustanovením §38d odst. 1 ZDP daň srazit při výplatě, poukázání nebo připsání úhrady ve prospěch

⁷⁶ Srov. rozsudek Evropského soudního dvora ve věci „Tomberg“ ze dne 27. června 1996, C-234/94 in DĚDIČ, Jan a Petr ČECH. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU, aneb, Co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo?*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2005, s. 128

společníka⁷⁷. Povinnost srazit daň znamená, že společnost sníží dluh vůči společníkovi o sraženou daň a předepíše místo toho adekvátní dluh vůči správci daně⁷⁸.

Společnost, jakožto plátce daně je povinna sraženou daň odvést svému místně příslušnému správci daně do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve kterém byla povinna provést srážku. Společnost je rovněž povinna podat svému místně příslušnému správci daně vyúčtování daně z příjmů vybírané srážkou ve lhůtě tří měsíců po skončení zdaňovacího období.

Příjem z vypořádacího podílu u společníka se nezahrnuje v souladu s ustanovením §23 odst. 4 písm. a) ZDP do základu daně z příjmů, pokud podléhá srážkové dani, kterou odvádí za společníka společnost. V té souvislosti je však nutné pamatovat na to, že veškeré náklady související s příjmy, které se nezahrnují do základu daně, jsou náklady daňově neúčinnými, dle ustanovení §25 odst. 1 písm. i) ZDP. Takovým daňově neuznatelným nákladem je např. odpis finanční investice, ze které plyne společníkovi úhrada za vypořádací podíl.

V případě vypořádacího podílu vyplaceného v nepeněžitě podobě může dojít k tomu, že cena dle znaleckého posudku bude vyšší než pohledávka společníka z titulu vypořádacího podílu. V tomto případě je společník povinen zvýšit svůj základ daně o nepeněžní příjem ve výši kladného rozdílu mezi znaleckým posudkem věci v nepeněžitě podobě a hodnotou vypořádacího podílu zachyceného v účetnictví společnosti (dle § 10 odst. 8 ZDP u společníků fyzických osob a dle § 23 odst. 3 písm. a) bodu 11 ZDP u společníků právnických osob)⁷⁹.

⁷⁷ Společník je ve vztahu ke správci daně poplatníkem daně a společnost plátcem daně. Plátce daně za poplatníka odvádí daň pod vlastní majetkovou odpovědností.

⁷⁸ DĚRGEL, Martin. Srážková daň. *Srážková daň - Daňový portál profesionálů a daňových poradců* [online]. 2008, **2008**(10) [cit.10.6.2015]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d4077v5477-srazkova-dan/>

⁷⁹ Mauleová, J. in op. cit. sub 9, s. 270

6.1.4.2. Daň z příjmů s mezinárodním prvkem

Příjem z vypořádacího podílu je z pohledu mezinárodního zdanění příjmem dividendového charakteru ve smyslu článku 10 vzorové smlouvy OECD o zamezení dvojího zdanění, a z tohoto důvodu je ve většině smluv o zamezení dvojího zdanění takto i posuzován^{80 81}. Otázka klasifikace příjmu plynoucího z vypořádacího podílu však není jednoznačná a i v odborné veřejnosti je předmětem sporů⁸². V každém případě je nutné pro správnou klasifikaci a určení režimu zdanění příjmů z vypořádacího podílu konzultovat příslušnou smlouvu o zamezení dvojího zdanění, např. smlouva s Brazílií zahrnuje pod pojem příjem dividendového charakteru výhradně příjmy plynoucí ze zisku společnosti^{83 84}.

V příslušných smlouvách o zamezení dvojího zdanění se objevuje často i dvojitá sazba daně, standardní vyšší, a nižší pro účasti přesahující určité procento výše podílu⁸⁵. Důvodem pro takto strukturovanou sazbu daně je jistá forma ztraktivnění zahraničních investic.

Zdanění podílů na zisku se s ohledem na jejich významný hospodářský dopad věnovala i legislativa EU. Snaha o omezení zdanění vyústila v přijetí Směrnice Rady 90/435/EHS ze dne 23.7.1990, která byla nahrazena Směrnicí Rady 2011/96/EU ze dne 30.11.2011 o společném systému zdanění mateřských a dceřiných společností z různých

⁸⁰ Ze vzorové smlouvy OECD a jejich výkladů v podstatě vychází smlouvy o zamezení dvojího zdanění uzavírané mezi ekonomicky vyspělými státy.

⁸¹ OECD Model Tax Convention on Income and on Capital: An overview of available products - OECD. *OECD* [online]. 2015 [cit. 10.6.2015]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ctp/treaties/oecd-model-tax-convention-available-products.htm>

⁸² SOJKA, Vlastimil. *Mezinárodní zdanění příjmů: smlouvy o zamezení dvojího zdanění a zákon o daních z příjmů*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2008, 326 s. ISBN 978-80-7357-354-6. s.149

⁸³ tamtéž

⁸⁴ Srov. článek 10 odst. 4 SZDZ s Brazílií

⁸⁵ Srov. článek 10 SZDZ s JAR, která stanoví sazbu daně 15%, při účasti min. 25% pak 5%

členských států. ČR implementovala tuto směrnici do ustanovení ZDP v §19⁸⁶, která se však nepoužijí na vypořádací podíly.

Vypořádací podíl plynoucí společníkovi, rezidentu ČR, ze společnosti se sídlem v zahraničí bude zdaněn v souladu s příslušnou smlouvou o zamezení dvojího zdanění. Společník zahrne příjem z vypořádacího podílu nesnížený o zaplacenou daň v zahraničí do svého daňového přiznání v ČR. U společníka, právnické osoby, bude tento příjem součástí výnosů zahrnovaných do samostatného základu daně dle ustanovení §20b ZDP. U fyzické osoby půjde o ostatní příjem dle §10 odst. 1 písm. g) ZDP. V obou případech bude základem daně příjem snížený o nabývací cenu podílu, bude-li prokázána. Sazba daně je 15%. Vypočtenou daň je možno dále snížit a zabránit tak dvojímu zdanění příjmu z vypořádacího podílu, v souladu s příslušnou smlouvou o zamezení dvojího zdanění, resp. ustanovením §38f ZDP tak, že je možné od ní odečíst daň zaplacenou v zahraničí⁸⁷. Dle ustanovení §38f odst. 2 ZDP lze při použití metody úplného zápočtu daňovou povinnost snížit o daň z příjmů zaplacenou v zahraničí. Při použití metody prostého zápočtu lze daňovou povinnost snížit o daň z příjmů zaplacenou v zahraničí nejvýše však o částku daně z příjmů vypočtenou podle českého zákona o daních z příjmů, která připadá na příjmy ze zdrojů v zahraničí (§ 38f odst. 2 ZDP)^{88 89}.

V případě, že společnost vyplácí vypořádací podíl do zahraničí, je pro ni podstatné, že takový druh příjmu se považuje za příjem ze zdrojů na území ČR [§22 odst. 1 písm. g) bod 1] a tudíž zde bude podléhat i zdanění, pokud to umožňuje SZDZ.

⁸⁶ Srov. §19 odst. 1 písm. ze) a odst. 2 písm. a), §19 odst. 1 písm. zi), §19 odst. 3, 4; § 25 odst. 1 písm. i) a písm. zk) v ZDP.

⁸⁷ Platí jen pro daň vybranou v souladu s příslušnou smlouvou o zamezení dvojího zdanění.

⁸⁸ Pozn. V oblasti vypořádacího podílu mi není známa v současné době platná smlouva, která by umožňovala zamezení dvojího zdanění metodou úplného zápočtu.

⁸⁹ Metoda zápočtu daně přináší jisté výkladové problémy s ohledem na nesoulad daňových předpisů ČR a příslušného státu, srov. FEKAR, Pavel. Příspěvek 148/04.10.06: Zápočet zahraniční daně. In: *Zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR konaného dne 4. října 2006* [online]. Praha,2006. [cit.2015-06-15]. Dostupné z:

<http://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/KV14112006.pdf>

Společnost je tedy povinna, jakožto plátce daně, zajistit sražení a zaplacení daně z tohoto příjmu. V případě, že vypořádací podíl bude hrazen společníkovi ze smluvního státu⁹⁰, bude společnost postupovat dle příslušné smlouvy o zamezení dvojího zdanění a na příjem aplikuje sazbu zde uvedenou, bude-li nižší, než sazba uvedená v zákoně o daních z příjmů. V opačném případě se použije sazba daně dle zákona o daních z příjmů, tedy 15%. Technika zdanění je totožná jako v případě výplaty vypořádacího podílu českému rezidentovi – jedná se o daň vybíranou srážkou.

V případě, že vypořádací podíl bude hrazen společníkovi, mimo EU, se kterým nemá ČR uzavřenou platnou a účinnou smlouvu o zamezení dvojího zdanění nebo dohodu o výměně daňových informací, bude sazba daně 35 % [§ 36 odst. 1 písm. c) ZDP]. Technika zdanění i možnost snížení základu daně o nabývací cenu podílu zůstává stejná jako v případě výplaty rezidentu ČR.

Rozdíl mezi zdaněním společníků rezidentů a nerezidentů (časový posun) nastává, pokud bude dohodnuta nebo určena splatnost vypořádacího podílu odlišná od měsíce zániku účasti společníka nebo např. v případě úhrady vypořádacího podílu ve splátkách. Zatímco v případě splátky provedené českému rezidentovi dojde ke zdanění každé jednotlivé splátky (srážka se provede v den výplaty) u nerezidenta je den provedení srážky den shodný s účetním předpisem dluhu, tj. srazí se daň z celého vypořádacího podílu najednou bez ohledu na jeho úhradu. Takováto interpretace je dle mého názoru v řadě případů diskriminační⁹¹. Předmětné ustanovení §38d odst. 1 se bude aplikovat jen v tom rozsahu, v jakém neodporuje příslušné smlouvě o zamezení dvojího zdanění, která však buď většinou okamžik uskutečnění zdanění neřeší, nebo má

⁹⁰ Pozn. Jako smluvní stát se označuje stát, se kterým má ČR uzavřenu příslušnou SZDZ.

⁹¹ Srov. HORNOCHOVÁ, Simona a Magdalena VYŠKOVSKÁ. Příspěvek 363/4.4.2012 : Licenční poplatky a úroky vyplácené nerezidentům a okamžik srážky daně u renegociovaných smluv o zamezení dvojího zdanění. In: *Zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR ze dne 4.4.2012* [online]. Praha, 2012 [cit. 2015-06-15]. Dostupné z:

http://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/2012KV_KDP_4_4_2012.pdf

v tomto směru nejasný výklad a nelze tak tedy využít její aplikační přednost před zákonem⁹².

V případě úhrady srážkové daně do zahraničí má společnost povinnost současně s úhradou sražené daně provést oznámení o sražené dani formou podání hlášení (§38d odst. 3 ZDP).

6.1.4.3. DPH

Bude-li vyplacen vypořádací podíl v peněžité podobě, nebude se jednat o zdanitelné plnění a výplata vypořádacího podílu nebude předmětem DPH. Předmětem daně však je vydání vypořádacího podílu nebo podílu na likvidačním zůstatku v nepeněžité podobě. Vydání vypořádacího podílu ve hmotném majetku, pokud byl u tohoto majetku nebo jeho části plátcem uplatněn odpočet daně [§13 odst. 4 písm. c) ZDPH] se považuje za dodání zboží. Vydání vypořádacího podílu v nehmotném majetku, pokud byl u tohoto majetku nebo jeho části plátcem uplatněn odpočet daně [§14 odst. 3 písm. b) ZDPH] se považuje za poskytnutí služby.

Základem daně v případě výplaty vypořádacího podílu ve hmotném majetku, je cena zboží nebo cena obdobného zboží, za kterou by bylo možné hmotný majetek pořídit ke dni uskutečnění zdanitelného plnění, a pokud takovou cenu nelze určit, výše celkových nákladů vynaložených na dodání hmotného majetku ke dni uskutečnění zdanitelného plnění [§36 odst. 6 písm. a) ZDPH]. V případě výplaty vypořádacího podílu ve formě nehmotného majetku je základem daně výše celkových nákladů vynaložených na poskytnutí služby⁹³ ke dni uskutečnění zdanitelného plnění [§36 odst. 6 písm. b) ZDPH].

Ustanovení ZDPH o základu daně v případě výplaty vypořádacího podílu ve formě hmotného majetku [§36 odst. 6 písm. a) ZDPH] není v souladu s článkem 74 a 76, Směrnice Rady 2006/112/ES, ze dne 28. listopadu 2006, o společném systému daně

⁹² Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu, ze dne 28.5.2008, sp. zn. 6 Ao 3/2007 – 116 in op. cit. sub. 91.

⁹³ Službou se rozumí nehmotný majetek

z přidané hodnoty. Zatímco český zákon preferuje neposkytnutí výhody společníkovi, tj. aby nedostal hmotný majetek výhodněji než by ho dostal na volném trhu, směrnice se snaží spíše zachovat princip neutrality a míří na zdanění nákladovou cenou – dle ceny pořizovací nebo zůstatkové⁹⁴.

Vydání vypořádacího podílu v nepeněžitě podobě je nutné posoudit dle všech ostatních ustanovení zákona o DPH stejně jako jakékoliv jiné dodání zboží nebo poskytnutí služby. Týká se to např. určení data uskutečnění zdanitelného plnění, povinnosti daň přiznat a zaplatit, nároku na odpočet, osvobození od DPH s nárokem i bez nároku na odpočet, uplatnění zvláštních režimů aj.

V případě dodání nemovitých věcí, kde lze z podstaty věci předpokládat, že budou představovat poměrně častou formu výplaty vypořádacího podílu, bude přicházet do úvahy osvobození v případě dodání vybraných nemovitých věcí (§56 ZDPH) a s tím související úprava odpočtu v režimu ustanovení §78 ZDPH. Rozbor všech možných dopadů z pohledu DPH přesahuje charakter této práce a odkazují na bohatou literaturu z této oblasti⁹⁵.

6.1.4.4. Daň z nabytí nemovitých věcí

Výplata vypořádacího podílu ve formě nemovité věci nebo ve formě spoluvlastnického podílu na ní je dle ustanovení §2 odst. 1 s přihlédnutím k §4 ZDZNN předmětem daně z nabytí nemovitých věcí, pokud se jedná o:

- i) pozemek, stavbu, část inženýrské sítě nebo jednotku nacházející se na území České republiky,
- ii) právo stavby, jímž zatížený pozemek se nachází na území České republiky,

Poplatníkem daně je společník, jakožto nabyvatel vlastnického práva k nemovité věci [§1 odst. 1 písm. b) DZNN].

⁹⁴ Holubová O., Daňový expert 2010/2, Základ daně u bezúplatných plnění

⁹⁵ DRÁBOVÁ, Milena, Olga HOLUBOVÁ a Milan TOMÍČEK. Zákon o dani z přidané hodnoty: komentář. 5., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, xix, 841 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-038-7.

Základem daně je hodnota nepeněžního plnění, která se určí dle znaleckého posudku (§4 odst. 2 DZNN) snížená o náklady prokazatelně zaplacené společníkem znalci za znalecký posudek určující zjištěnou cenu.

Společník si může zvolit, že v případě vybraných nemovitých věcí (§15 odst. 3 a 4 DZNN) zvolí jako základ daně místo výše uvedeného tzv. směrnou hodnotu, kterou stanoví správce daně na základě údajů, které uvede společník v daňovém přiznání.

Sazba daně z nabytí nemovitých věcí činí 4 % (§26 DZNN).

Místně příslušným správcem daně je správce, v jehož obvodu územní působnosti se nachází nemovitá věc, která je předmětem výplaty vypořádacího podílu (§29 DZNN)

Daňové přiznání k dani z nabytí nemovitých věcí je společník povinen podat do konce třetího kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž došlo k provedení vkladu do katastru nemovitostí nebo k nabytí vlastnického práva u nemovitých věcí, které se nezapisují do katastru nemovitostí.

6.1.5. Účtování vypořádacího podílu u společníka

V případě, že společník, kterému náleží vypořádací podíl, je účetní jednotkou, bude postupovat podle ČUS č. 012 (bod 3.2.2.) tak, že odúčtuje podíl na vrub finančních nákladů a zároveň vyúčtuje pohledávku souvztažně s účtem finančních výnosů. Pořizovací cenou nabytého aktiva je hodnota vyúčtované pohledávky.

Řádek	Popis	Účet MD	Účet DAL
1.1.	zrušení účasti ve společnosti	568 - Ostatní finanční náklady	06x - Dlouhodobý finanční majetek
1.2.	nárok na vypořádací podíl	06x - Ostatní finanční výnosy	378 - Jiné pohledávky
1.3.	úhrada vypořádacího podílu	378 - Jiné pohledávky	221 - Bankovní účet

Tabulka 3 účtování vypořádacího podílu u společníka v peněžité podobě

6.1.6. Účtování vypořádacího podílu u společnosti

Účtování u společnosti by se mělo řídit též ČUS č. 012 (bod 3.2.2.), bohužel zde účetní předpisy nezareagovaly na dispozici s uvolněným podílem v případě společnosti s ručením omezeným a eventuálně i v případě komanditní společnost (viz kapitola 7.1.1). Společnost s uvolněným podílem nakládá jako zmocněnec s cílem vyplatit

bývalému společníkovi vypořádací podíl a tudíž nemůže účtovat o vlastních podílech a vykazovat je na řádku rozvahy A.I.2. Vlastní akcie a vlastní podíly jak předpokládají ČUS. P. Čouková navrhuje použití účtu 378 – Jiné pohledávky s tím, že účet bude vyrovnán až dle toho jak společnost naloží s uvolněným podílem. Zastávám stejný názor jako P. Čouková, lze se však setkat i s přístupem opačným⁹⁶.

Řádek	Popis	Účet MD	Účet DAL
2.1.	dluh z vypořádacího podílu	378 - Jiné pohledávky	365- Ostatní závazky ke společníkům
2.2.	zaúčtování srážkové daně (15% z 2.1. snížené o nabývací cenu podílu)	365- Ostatní závazky ke společníkům	342 - Ostatní přímé daně
2.3.	úhrada vypořádacího podílu netto	342 - Ostatní přímé daně	221 - Bankovní účet
2.4.	úhrada srážkové daně	365- Ostatní závazky ke společníkům	221 - Bankovní účet
2.5. a)	snížení ZK	419 - Změny základního kapitálu	378 - Jiné pohledávky
2.5. a)	snížení ZK	411 - Základní kapitál	419 - Změny základního kapitálu
2.5. b)	předpis pohledávky za uvolněný podíl	378.1 - Jiné pohledávky	378 - Jiné pohledávky
2.5. c)	příjem z prodej uvolněného podílu	221 - Bankovní účet	378.1 - Jiné pohledávky

Tabulka 4 účtování vypořádacího podílu u společnosti

7. VYPOŘÁDACÍ PODÍL V RŮZNÝCH TYPECH SPOLEČNOSTÍ

V této kapitole bych se rád zabýval odlišnostmi vypořádacího podílu v případě různých právních forem společností se zaměřením na společnost s ručením omezeným, jakožto nejčastější formy společnosti v ČR⁹⁷.

7.1. Společnost s ručením omezením

Z hlediska systematického lze společnost s ručením omezeným zařadit mezi obchodní kapitálové společnosti (§1 odst. 2). Přesto, že s přijetím ZOK se tato forma společnosti přiblížila akciové společnosti, stále zde zůstává významná složka osobní a nelze ji považovat za čistě kapitálovou společnost.⁹⁸ V praxi je často podnikání

⁹⁶ Mauleová, J. in op. cit. sub. 9, k §36

⁹⁷ Op. cit. sub. 2

⁹⁸ K tématu viz PELIKÁN, Robert. *Několik poznámek k úpravě společnosti s ručením omezeným v novém zákoně o obchodních korporacích*. Obchodněprávní revue. Praha: C.H. Beck, 2012, roč. 2012, č. 3, s. 76.

společnosti s ručením omezeným založeno na osobě konkrétního společníka. Vhodným uspořádáním vztahů mezi společnostmi i společníky navzájem je pak možné koncipovat společnost s ručením omezeným jako spíše kapitálovou společnost anebo jako společnost s výraznými osobními rysy. Například je možné ve společenské smlouvě dohodnout přiměřené konání práce pro společnost, což byl donedávna prvek spjatý se společnostmi osobními (§135).⁹⁹ A naopak je možné ve společnosti s ručením omezeným, při splnění podmínek, vydat kmenové listy (§137 a.n.), jako jakousi obdobu účastnického cenného papíru v akciové společnosti (§245). Rovněž je možné založit společnost s ručením omezeným za účelem veřejné prospěšnosti.¹⁰⁰ Společnost s ručením omezeným je tedy v současné právní úpravě koncipována jako všeobjímající společnost univerzálního typu a závisí na vůli společníků, jakým způsobem upraví svá práva a povinnosti.

Při výpočtu hodnoty vypořadacího podílu ve společnosti s ručením omezeným dle zákona o obchodních korporacích se vychází z hodnoty společnosti. Ve vlastním výpočtu hodnoty vypořadacího podílu se v konkrétních ustanoveních zákona o obchodních korporacích odráží především zásada autonomie vůle a přednost se dává vždy společenské smlouvě před ustanovením zákona tam, kde je to možné (§214 odst. 2 ZOK, §36 odst. 2 a 3 ZOK)¹⁰¹

7.1.1. Vznik uvolněného podílu

V případě zániku účasti společníka na společnosti jinak než převodem podílu se podíl transformuje do podoby tzv. uvolněného podílu (§212 odst. 1 ZOK). Možné důvody zániku účasti společníka¹⁰², které vedou ke vzniku uvolněného podílu, jsou uvedeny níže v tabulce č.5.

⁹⁹ JOSKOVÁ, Lucie, Jan ŠAFRÁNEK, Pěva ČOUKOVÁ, Pavel PRAVDA a Markéta PRAVDOVÁ. *Nová společnost s ručením omezeným: právo, účetnictví, daně*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 10

¹⁰⁰ S přijetím NOZ je veřejná prospěšnost chápána jako vlastnost společnosti a není přímo závislá na její právní formě (pokud to zákon nevyklučuje u konkrétní právní formy).

¹⁰¹ Viz též důvodová zpráva k ZOK, k §31 až 43 a k §203 až 216

¹⁰² P. Kuhn in op. cit. sub. 45, s. 89.

Důvod zániku účasti společníka v s.r.o.	Ustanovení ZOK
Vystoupení společníka pro nesouhlas s příplatkovou povinností	§164 odst. 2
Vystoupení společníka pro nesouhlas s rozhodnutím VH	§202 odst. 2 písm. a
Vystoupení společníka pro nesouhlas s rozhodnutím o trvání společnosti	§202 odst. 2 písm. b
Zrušení účasti společníka soudem na návrh společníka, nelze-li po něm spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval	§ 205
Vystoupení společníka pro neudělení souhlasu s převodem podílu orgánem společnosti	§ 207 odst. 3
Zrušení účasti dědice soudem na základě jeho návrhu	§ 211
Vyloučení společníka valnou hromadou pro nesplnění vkladové povinnosti	§ 151
Vyloučení společníka soudem na návrh společnosti pro závažné porušení povinností	§ 204
Zamítnutím insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku společníka nebo pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí	§ 206
Dohodou o ukončení účasti společníka	§ 203

Tabulka 5 Důvody zániku účasti společníka v s.r.o. vedoucí ke vzniku uvolněného podílu

Uvolněný podíl nepřechází na společnost, tak jako tomu bylo v ObchZ, ale vlastnictví podílu zůstává společníkovi. Práva a povinnosti spojená s uvolněným podílem však nelze vykonávat (§212 odst. 4 ZOK). Společník se tak dostává do pozice, kdy přišel o všechny složky vlastnictví k podílu a zbylo mu pouze tzv. holé vlastnictví (*nuda proprietas*). Společnost s uvolněným podílem nakládá jako zmocněnec s cílem vyplatit bývalému společníkovi vypořádací podíl. Další dispozice s uvolněným podílem závisí na tom, zda je omezena převoditelnost podílů či nikoliv. V zásadě mohou nastat tři případy – neomezená převoditelnost, vyloučená převoditelnost uvolněného podílu nebo omezená převoditelnost.

7.1.2. Dispozice s uvolněným podílem pro případ neomezené převoditelnosti podílu

V případě, kdy není omezena či vyloučena převoditelnost podílu se společnost v návaznosti na ustanovení § 212 odst. 3 nejdříve pokusí prodat uvolněný podíl. Prodej

uvolněného podílu musí proběhnout nejméně za přiměřenou cenu a bez zbytečného odkladu, přičemž zbývající společníci mají k prodávanému podílu předkupní právo (§ 213 odst. 1 ZOK). Za prodej uvolněného podílu za nejméně přiměřenou cenu jsou odpovědní jednatelé společnosti.

Gramatický výklad ustanovení §212 odst. 3 je zdánlivě jednoznačný a vede k názoru, že je čistě na společnosti, zda se pokusí uvolněný podíl nejdříve prodat, nebo zda se o to vůbec nepokusí. Zdá se, že tento názor zastává i část odborné doktríny^{103 104}. Přesto se domnívám, že takový výklad je v rozporu se základními vlastnostmi vypořádacího podílu. Rovněž by bylo otázkou proč ZOK obsahuje ustanovení §214 odst. 2. Záleželo by pak jen na uvážení jednatelů, jaký postup pro stanovení vypořádacího podílu použijí a mohli by obcházet společenskou smlouvu. Další argument proti čistě gramatickému výkladu ustanovení §212 odst. 2 nabízí důvodová zpráva k ZOK k §203 až 216.¹⁰⁵ Jsem toho názoru, že jednatelé nemají na výběr, zda použijí pro určení vypořádacího podílu ustanovení §213 **nebo** §215, ale jsou povinni se pokusit uvolněný podíl nejdříve prodat, v souladu s výše uvedeným. Ustanovení §212 odst. 2 je tedy nutno interpretovat na základě systematického a teleologického výkladu při aplikaci ustanovení §2 odst. 2 NOZ¹⁰⁶ tak, že s uvolněným podílem společnost nakládá jako zmocněnec a naloží s ním podle ustanovení §213 **až** §215¹⁰⁷.

¹⁰³ J. Hejda in ČÁP, Zdeněk a Jan HEJDA. *Zákon o obchodních korporacích: výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. Praha: Linde Praha, 2013, s. 266 uvádí: Pokud se uvolněný podíl nepodaří prodat, anebo ho společnost prodat nechce, může rozhodnout o přechodu podílu na společníky.

¹⁰⁴ Obdobně Rozehnal in op. cit. sub 10., s 980 uvádí, že pokud se společnost rozhodne uvolněný podíl neprodávat, musí stanovit vypořádací podíl ke dni zániku účasti.

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích k §203 až 216 uvádí: Společnost je tak povinna do tří měsíců ode dne zániku účasti společníka nebo člena prodat uvolněný podíl (jako věc cizí) v dražbě a z výtěžku vypořádací podíl uspokojit (po možném odečtení účelně vynaložených nákladů a po případném započtení pohledávek, které společnost za bývalým společníkem má).

¹⁰⁶ Přes mnohé kritické výhrady k nebezpečné a široké aplikaci §2 odst. 2 NOZ.

¹⁰⁷ Srov. J. Pokorná in op. cit. sub 9, s. 1083.

L. Josková¹⁰⁸ nastoluje otázku jak určit přiměřenost ceny za prodej uvolněného podílu, přičemž navrhuje kritéria přiměřenosti stanovit ve společenské smlouvě nebo v ní eventuálně vyloučit použití ustanovení §213. Zákon nestanoví, jak se má při prodeji postupovat. Rozhodnutí je čistě v kompetenci jednatelů a jejich kroky je nutné posuzovat objektivizačním kritériem péče řádného hospodáře. S ohledem na to, že v případě prodeje uvolněného podílu, bude úhrada kupní ceny realizována z prostředků mimo společnost, měl by se jednatel snažit o maximalizaci ceny. Jednatelé by si měli udělat úsudek o tom, zda nabízená cena je maximální v daném místě a v daném čase a zároveň by se měli vypořádat s tím, zda cena je minimálně přiměřená. Pokud bude dosažená cena sice maximální, ale ne přiměřená, neměli by jednatelé přistoupit k prodeji, ale postupovat v souladu s ustanovením §214 odst. 1 a vypořádací podíl určit dle obecných pravidel §36.

V rámci této úvahy je nutné vzít v potaz relevantní trh a poměrně krátkou dobu tří měsíců, kterou jednatelé mají na realizaci prodeje uvolněného podílu (§214 odst. 1). Jednatelé se ocitají v nezáviděníhodné situaci a v extrémním případě jim hrozí i trestněprávní odpovědnost za porušení povinnosti při správě cizího majetku. Nelze jinak než jednatelům doporučit, aby byli schopni zdokumentovat zvolený postup a úvahy, kterými se řídili v případě prodeje uvolněného podílu. Jednatel může při prodeji spolupracovat s bývalým společníkem, požádat valnou hromadu o udělení příkazu, ale především musí vždy postupovat s péčí řádného hospodáře¹⁰⁹.

¹⁰⁸ L. Josková in JOSKOVÁ, Lucie, Jan ŠAFRÁNEK, Pěva ČOUKOVÁ, Pavel PRAVDA a Markéta PRAVDOVÁ. *Nová společnost s ručením omezeným: právo, účetnictví, daně*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, s. 111.

¹⁰⁹ K povinnosti rozpoznat potřebu odborné pomoci a nemožnosti prodávat věci pod cenou srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008, s. 1447; k povinnosti delegovat činnosti patřící do působnosti člena představenstva srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.7.2008, sp. zn. 29 Odo 1662/2006, s. 1414; k povinnosti dosáhnout co nejvyšší ceny srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.5.2000, sp. zn. 5 Tzn 97/2000 s. 1458 vše in DĚDIČ, Jan. *Právo kapitálových obchodních společností: přehled judikatury s komentářem*. Praha: Linde, 2010, s.1408, 1414, 1447, 458.

Na možné problémy, které tato nová aplikace určení vypořádacího podílu přinese, upozorňovali někteří autoři již před přijetím ZOK. Především bylo poukazováno na neexistenci transparentního trhu s obchodními podíly¹¹⁰. *De lege ferenda* však přesto doporučuji preferovat stabilitu a kontinuitu právního řádu a před případnou další strukturální změnou v oblasti vypořádacího podílu doporučuji vyčkat na vyhodnocení dopadů.

V této souvislosti je otázkou, zda je možné prodat uvolněný podíl i po uplynutí tříměsíční lhůty dle §214 odst. 1. Domnívám se, že to možné je, ale jen za podmínky, že dojde k prodeji za vyšší cenu, než by bylo dosaženo v případě výpočtu vypořádacího podílu dle obecných pravidel. Odůvodnění vyplývá z povinnosti péče řádného hospodáře člena statutárního orgánu.

7.1.2.1. Předkupní právo

Pokud dojde k nalezení vhodného kupce na uvolněný podíl, musí se jednatele vypořádat s předkupním právem ostatních společníků. Vzhledem k tomu, že zákon o obchodních korporacích neobsahuje speciální ustanovení o realizaci předkupního práva, uplatní se postup dle ustanovení §2140 až 2149 NOZ. V případě, že se jednatelům podaří uzavřít kupní smlouvu na uvolněný obchodní podíl s koupěchtivým, bude se jednat o smlouvu uzavřenou s rozvazovací podmínkou uplatnění předkupního práva ostatními společníky. Rozvazovací podmínka se uplatní *ex lege* bez ohledu na to, zda ji kupní smlouva obsahuje či nikoliv. Jednatelé společnosti učiní nabídku ostatním společníkům¹¹¹ ohlášením všech podmínek a obsahu smlouvy uzavřené s koupěchtivým. Přijmou-li společníci či společník nabídku, uskuteční se koupě mezi nimi a prodávajícím (bývalým společníkem) za týchž podmínek, jaké prodávající dohodl s koupěchtivým (§2147 odst. 2). Společníci, kteří uplatnili předkupní právo, zaplatí kupní cenu v ujednané lhůtě dle kupní smlouvy, jinak do osmi dnů po nabídce

¹¹⁰ PELIKÁN, Robert. Několik poznámek k úpravě společnosti s ručením omezeným v novém zákoně o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2012, **2012**(3). s. 76

¹¹¹ Tichý, L. in ŠVESTKA, J., J. DVORÁK, J.FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, sv. V, s. 908.

(§2148 NOZ). Neučiní-li to, předkupní právo zanikne. Újmu nesmí utrpět ani společnost a ani bývalý společník. Využije-li předkupní právo více společníků, rozdělí se uvolněný podíl mezi tyto společníky, podle poměru jejich podílů.

7.1.3. Postup po úspěšném prodeji

Výsledkem úspěšného prodeje uvolněného podílu bude, že namísto bývalého společníka nastoupí do společnosti nový společník – kupující a bývalý společník resp. oprávněná osoba obdrží vypořádací podíl určený ve výši výtěžku z prodeje poníženého o účelně vynaložené náklady, které společnost s prodejem měla (§213 odst. 2).

Společnost je rovněž oprávněna započíst splatné pohledávky za bývalým společníkem (§213 odst. 3). Mezi pohledávky, které by měly být započteny, se řadí i vkladová povinnost bývalého společníka. Může však nastat situace, že i po provedení zápočtu vkladová povinnost zcela nezanikne. Zákon v tomto případě zavádí zákonné ručení osoby, které vzniklo právo na vypořádací podíl, za splnění vkladové povinnosti (§213 odst. 3 věta druhá).

Oprávněná osoba obdrží vypořádací podíl ponížený o výše uvedené zápočty a odečty, a to bez zbytečného odkladu po prodeji. V odůvodněných případech specifikovaných v ustanovení §1953 NOZ, může společnost prostředky uložit do úřední úschovy. Vyplacený vypořádací podíl lze v tomto případě ponížít o další účelně vynaložené náklady spojené s uložením do úschovy. V literatuře se objevuje otázka, co je vlastně vypořádacím podílem, zda výtěžek z prodeje nebo výtěžek z prodeje snížený o náklady, či dokonce výtěžek z prodeje snížený o náklady a pohledávky vůči společníkovi¹¹². V souladu P. Běhounkem se domnívám, že vypořádacím podílem je výtěžek z prodeje snížený o náklady¹¹³. Otázka je relevantní i pro zdanění vypořádacího podílu, viz kapitola 7.1.3.

¹¹² BĚHOUNEK, Pavel. *Společnost s ručením omezeným: prakticky včetně účetnictví a daní*. 11. přepr. vydání. Olomouc: ANAG, 2014, s. 248.

¹¹³ Tamtéž.

7.1.4. Postup po neúspěšném prodeji

Pokud se nepodaří uvolněný prodej prodat ve lhůtě tří měsíců, určí se vypořádací podíl, v souladu s ustanovením §214 odst. 1, dle obecných ustanovení ZOK (§ 36). Text ustanovení §214 odst. 1 sice odkazuje přímo na použití jen §36 odst. 2, což by znamenalo určení hodnoty vypořádacího podílu na základě hodnoty vlastního kapitálu zjištěného z účetní závěrky. Domnívám se, že jde o nesprávný nebo minimálně nepřesný výklad předmětného ustanovení, a to přesto, že objevuje ve většině dostupné literatury¹¹⁴. Jedná se o rozpor se základními principy obchodního práva, se základními vlastnostmi vypořádacího podílu a též o rozpor s dosavadní aplikovatelnou judikaturou (Letasol). Smyslem a účelem ustanovení upravujících vypořádací podíl je dosáhnout spravedlivého vypořádání společníka a společnosti, což určení vypořádacího podílu postupem dle §36 odst. 2 zajistí jen v omezených případech. Nezbyvá než opět aplikovat §2 odst. 2 NOZ a interpretovat ustanovení §214 odst. 1 tak, že pokud se nepodaří uvolněný prodej prodat, určí se vypořádací podíl s odkazem na celý §36 a ne jen pouze §36 odst. 2.

Určení hodnoty vypořádacího podílu podle obecných pravidel §36 je možné aplikovat pouze tehdy, pokud se uvolněný podíl nepodaří skutečně objektivně prodat s ohledem na vnější okolnosti¹¹⁵. V případě, že by bylo možné uvolněný podíl prodat a výnos z prodeje by byl vyšší, než vypořádací podíl vyplacený oprávněné osobě, mohla by se oprávněná osoba domáhat náhrady škody. S ohledem na to, že ustanovení §213 odst. 1 je stanoveno na ochranu oprávněné osoby, uplatnil by se režim náhrady škody z titulu porušení zákonné povinnosti dle ustanovení §2910 NOZ, kde škůdcem by byla společnost.

Společenská smlouva může určit, že hodnota vypořádacího podílu se stanoví přímo dle obecných ustanovení (§36), bez předchozího pokusu uvolněný podíl prodat (§214 odst. 2). Jsou-li však splněny podmínky pro prodej uvolněného podílu, musí se

¹¹⁴ J. Pokorná in op. cit. sub. 9, s. 1082; A. Rozehnal in op. cit. sub. 10, s. 214; J. Hejda in op. cit. sub. 105, s. 268.

¹¹⁵ J. Pokorná in op. cit. sub.9, s.1082.

společnost prostřednictvím statutárních zástupců skutečně objektivně pokusit prodat uvolněný podíl, a to s péčí řádného hospodáře.

Společnost je povinna dle §214 odst. 1 vypořádací podíl vyplatit oprávněné osobě bez zbytečného odkladu do 1 měsíce po marném uplynutí tříměsíční lhůty stanovené stejným ustanovením zákona o obchodních korporacích pro prodej uvolněného podílu. Společnost tedy musí vypořádat bývalého společníka nejpozději do čtyř měsíců od právní události, kterou je den zániku účasti společníka na společnosti. V opačném případě dojde k prodlení na straně společnosti, neprokáže-li společnost, že není za prodlení odpovědná.

7.1.5. Dispozice s uvolněným podílem pro případ vyloučené převoditelnosti podílu

V případě vyloučené převoditelnosti podílu určí společnost vypořádací podíl v souladu s ustanovením §212 odst. 2 dle obecných ustanovení ZOK (§ 36 ZOK). Opět ze stejných důvodů, jak uvedeno výše v kapitole 6.1.3., se použije pro určení vypořádacího podílu celé ustanovení §36 a ne jen §36 odst. 2.

7.1.6. Dispozice s uvolněným podílem pro případ omezené převoditelnosti podílu

Pokud uvolněný podíl vznikl transformací z podílu, jehož převoditelnost byla omezena, bude další dispozice s ním záviset interpretaci ustanovení §212 odst. 2. Ze smyslu a účelu tohoto ustanovení vyplývá, že se snaží zamezit vstupu dalšího společníka do společnosti všude tam, kde by tomu tak bylo v případě prodeje podílu. Dispozice s uvolněným podílem bude tedy záviset na charakteru omezení. Buď je omezení takové, že ho v konkrétním případě není možné odstranit a zabraňuje prodeji podílu anebo je možné ho odstranit např. souhlasem orgánu společnosti.¹¹⁶

V případě omezené převoditelnosti odstranitelné, tedy např. závislé na získání souhlasu s rozhodnutím orgánu společnosti, není důvod, proč by se po odpadnutí

¹¹⁶ Typicky může být další převod podílu vázán na souhlas valné hromady.

překážky prodeje, nemělo aplikovat ustanovení §212 a.n. stejně jako v případě uvolněného podílu, jehož prodej není omezen¹¹⁷. Domnívám se, že správný postup je ten, že společnost by měla rozhodnout o charakteru omezení a pokusit se ho v odůvodněných případech odstranit, např. svoláním jednání orgánu, který případně poskytne souhlas s prodejem podílu, resp. uvolněného podílu. Nebude-li souhlas orgánu společnosti dán, bude další dispozice s uvolněným podílem totožná jako v případě vyloučené převoditelnosti, viz kapitola Dispozice s uvolněným podílem pro případ vyloučené převoditelnosti podílu 7.1.5.

V případě omezené převoditelnosti neodstranitelné bude další dispozice s uvolněným podílem opět stejná jako v případě vyloučené převoditelnosti, viz kapitola 7.1.5.

7.1.7. Dispozice s uvolněným podílem ve společnosti

V případě určení vypořádacího podílu dle obecných pravidel, tedy např. po neúspěšném prodeji nebo v případě vyloučeného prodeje, uvolněný podíl dále existuje a společnost s ním musí naložit způsobem dle ustanovení §215.

Společnost má na výběr dvě alternativy. Buď sníží základní kapitál o vklad společníka, jehož účast zanikla nebo rozhodne o přechodu uvolněného podílu nejméně za protiplnění ve výši vyplaceného vypořádacího podílu na zbývající společníky poměrně podle jejich podílů (§215 odst. 1). Rozhodnutí musí být ověřeno veřejnou listinou a pro jeho přijetí je třeba kvalifikované, dvoutřetinové většiny hlasů všech společníků (§215 odst. 2).

Nerozhodne-li společnost ani jedním z výše uvedených způsobů, rozhodne soud i bez návrhu o jejím zrušení a nařídí její likvidaci (§ 215 odst. 1). Přestože lze maximálně doporučit, aby byla lhůta dodržena, měly by se i nadále uplatnit závěry z usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cmo 783/2000 ze dne 14.12.2000, ve

¹¹⁷ J. POKORNÁ in op. cit. sub. 9, s. 1082.

kterém soud dospěl k názoru, že pokud dojde k převodu uvolněného podílu před nabytím právní moci rozhodnutí soudu, zaniká možnost soudu společnost zrušit.^{118 119}

7.1.8. Vypořádací podíl u s.r.o. dle ObchZ

V případě, že společnost s ručením omezením, která vznikla za doby účinnosti obchodního zákoníku a nepřistoupila k aplikaci ZOK postupem podle §777 odst. 5 (opt-in), použije na výpočet vypořádacího podílu ustanovení §61 odst. 2 ObchZ. Ustanovení obchodního zákoníku se však nepoužijí na vznik a dispozici s uvolněným podílem, kde se v plné míře uplatní zákon o obchodních korporacích, a to s ohledem na kogentnost příslušných ustanovení.

Výše vypořádacího podílu se stanoví v souladu s ustanovením §61 odst. 2 ObchZ ke dni zániku účasti společníka ve společnosti z vlastního kapitálu zjištěného z mezitímní, řádné nebo mimořádné účetní závěrky sestavené ke dni zániku účasti společníka ve společnosti, pokud společenská smlouva nestanoví, že se má zjistit z čistého obchodního majetku na základě posudku znalce jmenovaného soudem. Stejně jako v zákoně o obchodních korporacích se vypořádací podíl vyplácí v penězích, neplyne-li ze společenské smlouvy nebo stanov něco jiného.

Obchodní zákoník tedy upřednostňoval výpočet vypořádacího podílu z účetní závěrky a výpočet dle posudku znalce umožňoval jen tehdy, pokud to umožňovala společenská smlouva. Soudní praxe přesto dovodila, že vypořádání musí být poctivé a vypořádací podíl se stanoví dle reálné hodnoty všude tam, kde stanovení vypořádacího podílu dle účetnictví by nebylo poctivé.¹²⁰

Právo na vyplacení vypořádacího podílu je splatné uplynutím tří měsíců od schválení účetní závěrky nebo ode dne doručení posudku znalce, nestanoví-li zákon, dohoda účastníků nebo společenská smlouva jinak. Jestliže společníci nebo příslušný orgán společnosti účetní závěrku bez vážného důvodu neschválí, je právo na vyplacení

¹¹⁸ ASPI: JUD22729CZ in op. cit. sub. 10, s. 991.

¹¹⁹ Soud by měl dle §16 ZZŘS řízení zastavit, neboť odpadl důvod řízení.

¹²⁰ Srov. usnesení Letasol.

vypořádacího podílu splatné uplynutím tří měsíců ode dne, kdy měla být účetní závěrka schválena (§61 odst. 3 ObchZ).

7.2. Veřejná obchodní společnost

Veřejná obchodní společnost patří historicky mezi nejstarší typy společností a vyvinula se z římské society, která byla založena na základě společenské smlouvy¹²¹. Římská societa na rozdíl od dnešní veřejné obchodní společnosti neměla právní osobnost. Veřejná obchodní společnost je typickým představitelem osobní společnosti a je vymezena v ustanovení §95 odst. 1 cit.: „*Veřejná obchodní společnost je společnost alespoň dvou osob, které se účastní na jejím podnikání nebo správě jejího majetku a ručí za její dluhy společně a nerozdílně.*“

Z tohoto vymezení vyplývají základní charakteristické znaky veřejné obchodní společnosti, kterými jsou především minimální počet dvou společníků, vysoká míra účasti a provázanosti společníků na podnikání společnosti, solidární ručení společníků (§1872 a.n. NOZ) a účel její existence, kterým je buď podnikání, nebo správa vlastního majetku¹²². Společníky veřejné obchodní společnosti mohou být osoby, tedy osoby fyzické, ale i právnické.

7.2.1. Vypořádací podíl u v.o.s.

V případě veřejné obchodní společnosti, zákon o obchodních korporacích neobsahuje žádná speciální ustanovení o výpočtu a výplatě vypořádacího podílu¹²³. Na vypořádací podíl společníka veřejné obchodní společnosti se tedy uplatní obecná ustanovení §36.

Společník má právo na vypořádací podíl při zániku účasti za trvání veřejné obchodní společnosti, pokud jeho účast zanikla jinak než převodem podílu nebo

¹²¹ I. Štenglová in op. cit. sub. 45, s. 213.

¹²² I. Štenglová in op. cit. sub. 45, s. 215.

¹²³ S výjimkou ustanovení §114 odst. 2 o fikci obnovení účasti společníka v případě vrácení již vyplaceného vypořádacího podílu.

udělením příklepu v řízení o výkonu rozhodnutí (§36 odst. 1). Rozhodným dnem pro určení hodnoty vypořádacího podílu bude den zániku účasti společníka¹²⁴.

V následující tabulce uvádím možné důvody zániku účasti společníka¹²⁵, které mohou vést ke vzniku vypořádacího podílu, za předpokladu, že bude společnost i nadále trvat (§113 odst. 2).

Důvod zániku účasti společníka ve v.o.s.	Ustanovení ZOK
vystoupení společníka z důvodu změny společenské smlouvy	§110 odst. 1
výpověď společníka podanou ve lhůtě 6 měsíců po uplynutí účetního období	§113 odst. 1 písm. a)
smrt společníka	§113 odst. 1 písm. c)
zánik společníka - právnické osoby	§113 odst. 1 písm. d)
rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek, zamítnutím konkursu nebo insolvenčního řízení pro nedostatek majetku	§113 odst. 1 písm. e)
schválení oddlužení	§113 odst. 1 písm. f)
pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením podílu nebo nabytím právní moci exekučního příkazu k postižení podílu	§113 odst. 1 písm. g)
vyloučení společníka soudem na návrh společníka	§113 odst. 1 písm. i) a § 115
z jiných důvodů uvedených ve společenské smlouvě	§113 odst. 1 písm. j)

Tabulka 6 Důvody zániku účasti společníka ve veřejné obchodní společnosti vedoucí ke vzniku uvolněného podílu

Vypořádací podíl se určí a vyplácí primárně způsobem stanoveným ve společenské smlouvě, ev. v dohodě společníků. Obecným korektivem autonomie vůle společníků vyjádřené ve společenské smlouvě, co se týče určení výše i splatnosti vypořádacího podílu, jsou zde opět základní principy soukromého práva.

Neurčí-li společenská smlouva jinak, je dle §36 odst. 2 ZOK základem pro stanovení hodnoty vypořádacího podílu hodnota vlastního kapitálu, zjištěného

¹²⁴ Nejedná se o rozhodný den, jak je užíván ve smyslu zákona č. 125/2008 o přeměnách obchodních společností a družstev.

¹²⁵ P. Kuhn in op. cit. sub. 45, s. 89.

z mezitímní, řádné nebo mimořádné účetní závěrky sestavené ke dni zániku účasti společníka v obchodní korporaci. Vypořádací podíl se pak určí poměrem podílu společníků (§36 odst. 4) a vyplatí se oprávněné osobě bez zbytečného odkladu.

V případě, že se liší podstatně reálná hodnota majetku veřejné obchodní společnosti od jeho ocenění v účetnictví a společenská smlouva neobsahuje speciální ustanovení o výpočtu vypořádacího podílu, použije se pro jeho výpočet reálná hodnota majetku snížená o výši dluhů (§36 odst. 3). Vypořádací podíl se pak opět určí poměrem podílu společníků (§36 odst. 4) a vyplatí se oprávněné osobě bez zbytečného odkladu.

Vypořádací podíl se vyplácí primárně v penězích, ale je možná jeho výplata i jiným způsobem.

Pro interpretaci obecných ustanovení výpočtu vypořádacího §36 se uplatní v plné míře závěry učiněné v kapitole 3 a 4 se zohledněním charakteru veřejné obchodní společnosti jakožto osobní společnosti.

7.2.1.1. Vypořádací podíl ve v.o.s. dle vlastního kapitálu

Vlastní kapitál veřejné obchodní společnosti je často nulový a tudíž i vypořádací podíl určený z hodnoty vlastního kapitálu je nulový. Důvodem pro tuto situaci jsou daňové a účetní předpisy, které upravují způsob rozdělování zisku mezi společníky.

Veřejná obchodní společnost je z pohledu účetnictví, jakožto právnická osoba se sídlem na území ČR, účetní jednotkou (§1 odst. 2 písm. a) ZÚ). Z pohledu daňových předpisů je daňovým poplatníkem (§17 odst. 1 písm. a) ZDP)¹²⁶. Bude-li veřejná obchodní společnost též daňovým rezidentem, tj. osobou se sídlem nebo místem vedení na území ČR dle ustanovení §17 odst. 3 ZDP, vznikne jí registrační povinnost k dani z příjmů právnických osob ve smyslu ustanovení §39a ZDP a měla by tedy podávat v ČR daňové přiznání k dani z příjmů právnických osob¹²⁷. Přesto je však veřejná

¹²⁶ Dle předmětného ustanovení je poplatníkem daně každá právnická osoba.

¹²⁷ Více k tématu, viz VYCHOPEŇ, Jiří. Veřejná obchodní společnost z právního, účetního a daňového pohledu. *Daně a právo v praxi* [online]. Praha: ASPI, 2014, **2014**(1) [cit. 2015-06-15]. ISSN 1211-7293.

obchodní společnost osvobozena od této povinnosti (§38mb ZDP), neboť veškerý zisk je rozdělován na její společníky, kteří si ho zaúčtují a zdaní dle právních předpisů, které se na ně vztahují^{128 129}. Po provedení této operace je výsledek hospodaření veřejné obchodní společnosti za účetní období nulový, a tudíž nemůže ani navyšovat vlastní kapitál¹³⁰. Vlastní kapitál je pak buď nulový anebo ho tvoří pouze vklady společníků. Za této situace bude i vypořádací podíl společníka buď nulový, nebo bude tvořen pouze součtem jeho předchozích vkladů. Vlastní kapitál veřejné obchodní společnosti by mohly teoreticky, kromě výše uvedeného, navyšovat též rozdíly z přecenění majetku na reálnou hodnotu v případě přeměn, uvedené v rozvaze, v pasivech pod položkou A.II. kapitálové fondy.

Většina autorů zastává názor, že veřejná obchodní společnost rozděluje mezi společníky veškerý zisk, který v účetním období vygenerovala a od tohoto ustanovení se není možné odchýlit¹³¹. Základním argumentem pro takový výklad ustanovení §112 jsou již zmíněné účetní a daňové předpisy. Domnívám se, že by bylo velmi nepraktické v případě veřejné obchodní společnosti nerozdělit celý zisk mezi společníky, ale zastávám názor, že nic nebrání tomu, aby část zisku zůstala ve veřejné obchodní společnosti nerozdělena. Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného (§1 odst. 1 NOZ) a tudíž argument jak se podíl na zisku zaúčtuje či zdaní, není v tomto případě zcela na místě.

Veřejná obchodní společnost má nepochybně právní osobnost, ale koncepce právní osobnosti, jak patrně výše, není plně následována v daňových a účetních předpisech. Z faktického hlediska se v daňových a účetních předpisech stále uplatňuje

Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d47469v58856-verejna-obchodni-spolecnost-z-pravniho-ucetniho-a-danoveho-pohledu/>

¹²⁸ Jiné zdanění a způsob evidence bude např. u společníků fyzických a jiný právnických osob.

¹²⁹ Způsob účtování stanoví ČUS 002, v bodě 2.2.4.

¹³⁰ Viz struktura vlastního kapitálu v kapitole 6.1.1.

¹³¹ Srov. I. Štenglová op. cit. sub. 45, s. 239.

historické pojetí veřejné obchodní společnosti, jakožto římské society, tj. sdružení osob bez vlastní právní osobnosti. Veřejná obchodní společnost je v českém právu tedy typickým představitelem daňově transparentní entity, kdy daňové povinnosti k dani z příjmů právnických osob za veřejnou obchodní společnost přechází na její společníky a tato skutečnost ovlivňuje i výpočet vypořádacího podílu.

7.2.1.2. Vypořádací podíl ve v.o.s. dle reálné hodnoty

V případě určení vypořádacího podílu dle reálné hodnoty společnosti (§36 odst. 3) bude rozhodující, jaká je majetková struktura společnosti a jakým způsobem společnost dosahuje svých tržeb. V případě určení vypořádacího podílu na základě reálné hodnoty je často použit znalecký posudek. Znalec postupuje podle zákona č. 151/1997 Sb. o oceňování majetku a vychází v případě ocenění podílu z hodnoty ocenění společnosti. Jak již vyplývá z kapitoly 2, stanovení správné hodnoty společnosti je činnost vysoce kvalifikovaná a klade značné nároky na odbornost znalce. Znalec si nevystačí a nemůže vystačit jen s mechanickou aplikací matematického vzorce, do kterého dosadí vstupní veličiny. Již jen otázka volby metody ocenění je rozhodující. Veřejná obchodní společnost je svým charakterem určena pro podnikání s úzkou vazbou na osoby společníků. Je to vhodná právní forma spíše pro menší podnikatelské subjekty, kde společníci akceptují zákonné ručení a využívají své znalosti, dovednosti a kvality. Často veřejné obchodní společnosti podnikají ve znalostních oborech typu advokacie (§15 ZA), daňového poradenství, ekonomického poradenství apod. Veřejná obchodní společnost může být zapsána i do seznamu správců konkursní podstaty (§2 odst. 2 zákona č. 312/2006 Sb.) Znalec se při volbě metody musí umět vypořádat s odpovědí na otázku, jak odchod společníka, který má právo na vypořádací podíl, ovlivní budoucí setrvání společnosti a výši jejích budoucích tržeb. Bude jich společnost dosahovat, pokud již nebude mít k dispozici jeho znalosti a kvality? Odpověď na tuto otázku mu pak pomůže lépe zvolit vhodnou metodu oceňování. V případě použití metody výnosové, se bude moci znalec vypořádat s velikostí budoucích výnosů, jakožto základu použitého pro další ocenění.

7.3. Komanditní společnost

Komanditní společnost je společností s obdobnou historickou tradicí, jakou má veřejná obchodní společnost, které je blízká i svým vnitřním uspořádáním. Její historické základy sahají do 12. století do oblasti severní Itálie, kdy bylo v souvislosti s rozvojem obchodu nutné na jedné straně soustřeďovat kapitál a na druhé straně podnikatelské dovednosti¹³². Komanditní společnost je dle ZOK společnost, v níž alespoň jeden společník ručí za její dluhy omezeně – komanditista a alespoň jeden společník neomezeně – komplementář (§118 odst. 1). Komanditní společnost je charakterizována jak přítomností složky osobní, kterou přinášejí komplementáři, tak složkou kapitálovou, která je primárně určena komanditistům. Není-li stanoveno jinak, použijí se na komanditní společnost přiměřeně ustanovení o veřejné obchodní společnosti (§ 119). Na komanditisty se použijí přiměřeně ustanovení u společnosti s ručením omezeným jen v zákonem stanovených případech¹³³:

- ustanovení o převoditelnosti podílu (§123);
- ustanovení o rozdělení podílu (z povahy ustanovení §123);
- vyšší vypořádacího podílu komanditisty (120 odst. 2).

7.3.1. Vypořádací podíl komanditistů

Určení výše vypořádacího podílu komanditistů působí značné interpretační potíže. Ustanovení §120 odst. 2 stanoví:

„Výše vypořádacího podílu komanditisty se určí podle pravidel stanovených tímto zákonem pro vypořádací podíl ve společnosti s ručením omezeným.“

Pravidla pro určení vypořádacího podílu ve společnosti s ručením omezeným jsou primárně vázána na prodej uvolněného podílu. Je vůbec možné v případě komanditní společnosti uvažovat o uvolněném podílu komanditisty?

¹³² I. Štenglová in op. cit. sub. 45, s. 251

¹³³ A. Rozehnal in op. cit. sub. 10, s. 338

I. Štenglová¹³⁴ dovozuje, že ustanovení §120 odst. 2 je nadbytečné, neboť jeho úprava odkazuje na použití §213 odst. 2, který přes ustanovení §214, odkazuje na stanovení vypořádacího podílu dle obecných pravidel §36. Pravděpodobně tedy dovozuje, že v případě komanditní společnosti se nebude aplikovat úprava ustanovení §213 a §214, ani když společenská smlouva vznik uvolněného podílu umožní. Pokud by společníci chtěli použít tato ustanovení, museli by si při aplikaci tohoto výkladu určit i dispozici s uvolněným podílem a popř. i stanovení vypořádacího podílu.

J. Hejda¹³⁵ otázku možnosti vzniku uvolněného podílu v komanditní společnosti pokládá za automaticky možnou a odkazuje na plnohodnotné použití ustanovení §213 a §214.

T. Horáček pokládá za spornou otázku, zda se odkazem v ustanovení §120 odst. 2 rozumí i odkaz na použití ustanovení o uvolněném podílu ve společnosti s ručením omezeným (§ 212). S ohledem na jazykový, užší výklad zastává názor, že odkaz směřuje pouze k určení výše vypořádacího podílu a tudíž bude aplikovatelné pouze ustanovení §214 odst. 1, které směřuje na použití určení vypořádacího podílu dle obecných pravidel (§36). Prakticky totožný názor zastává i Rozehnal¹³⁶.

J. Pokorná, uvádí, že odkaz v ustanovení § 120 odst. 2 není zcela logický, protože ve společnosti s ručením omezeným se vypořádací podíl stanoví primárně podle výtěžku z prodeje uvolněného obchodního podílu, který společnost v případě zániku účasti společníka může prodat. Dále uvádí, že uvolnění podílu komanditisty zákon nepředpokládá, a v případě zániku jeho účasti v komanditní společnosti zaniká i podíl. Rovněž se domnívá, že případné uvolnění podílu by musela podrobně upravit společenská smlouva.

Ustanovení §120 odst. 2 je skutečně výkladově nejasné a *de lege ferenda* by bylo vhodné odkaz upřesnit. Výklad J. Hejdy, tedy s automatickým vznikem

¹³⁴ I. Štenglová in op. cit. sub. 45, s. 254 a 255

¹³⁵ J. Hejda in op. cit. sub. 105, s. 154

¹³⁶ ROZEHNAL, Aleš. *Obchodní právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s.341

uvolněného podílu, pokládám za sporný, neboť ustanovení §112 odst. 2 hovoří o výši vypořádacího podílu a ne též o uvolnění podílu¹³⁷. Ustanovení §213 a §214 umožňuje výklad jak pro uvolněný podíl, tak pro situace, kdy uvolněný podíl nevzniká. Domnívám se, že vznik uvolněného podílu v komanditní společnosti není vyloučen kogentními ustanoveními, a tudíž je možný za předpokladu, že ho určí společenská smlouva.

Pokud společenská smlouva umožňuje vznik a dispozici s uvolněným podílem, uplatní se dle mého názoru, na vypořádací podíl komanditisty veškerá práva a povinnosti, a to obdobně jako v případě společnosti s ručením omezeným, tedy včetně ustanovení §213 a §214.

7.3.2. Vypořádací podíl komplementářů

Na vypořádací podíl komplementářů se uplatí beze zbytku právní úprava pro společníky veřejné obchodní společnosti.

7.3.3. Rozdělení vypořádacího podílu mezi komanditisty a komplementáře

Vypořádací podíl jako majetkové právo náleží jak komplementářům, tak komanditistům. Jak ho mezi ně rozdělit¹³⁸, resp. jak určit výši vypořádacího podílu dle ustanovení §36 odst. 4? Problém nečiní jak případně rozdělit vypořádací podíl v rámci skupiny komplementářů a jak v rámci skupiny komanditistů, ale jak ho rozdělit mezi všemi společníky, resp. mezi dvě odlišné skupiny.

Zákon o obchodních korporacích nabízí několik řešení uvedeného problému. J. Pokorná¹³⁹ na uvedenou otázku odpovídá tak, že hodnota vypořádacího podílu se rozdělí pouze mezi komanditisty a teprve v určitých specifických případech i mezi komplementáře, obdobně jako podíl na zisku dle ustanovení §126.

¹³⁷ T. Horáček in op. cit. sub. 10, s. 614.

¹³⁸ Pojem rozdělit je zde použit ve smyslu rozdělení mezi bývalé a stávající společníky.

¹³⁹ J. Pokorná in op. cit. sub. 9, s. 822.

I. Štenglová dovozuje¹⁴⁰, že při určení vypořádacích podílů se vychází z poměru podílů všech společníků, bez rozlišení na komanditisty a komplementáře, s tím, že určení podílů komplementářů a komanditistů je podle §97 odst. 2 a §120 odst. 1 odlišné.

J. Hejda¹⁴¹ uvádí, že finální výše vypořádacího podílu se stanoví dle poměru podílů všech společníků.

T. Horáček odkazuje¹⁴² na obecnou úpravu ustanovení §36 a problému se dále nevěnuje.

Domnívám se, že při stanovení výše vypořádacího podílu společníků je nutné vycházet z poměru podílů všech společníků¹⁴³, ale zároveň je nutné respektovat strukturu majetku resp. vlastního kapitálu, která v sobě nese informace o tom, jak komplementáři a jak komanditisté přispěly v minulosti na „vybudování“ majetku (zrcadleného ve vlastním kapitálu) společnosti. Princip poctivého vypořádání by se měl aplikovat nejen na určení hodnoty, ale i výše vypořádacího podílu.

Tam, kde by vypořádání bylo nepoctivé, bude nutné nad rámec zákona použít pro výpočet vypořádacího podílu, zlomek jakým se komplementáři či komanditisté zasloužily o generování vlastního kapitálu. Příkladem může být situace typická pro komanditní společnost, která vytváří zisk, jenž byl v minulosti rozdělen na komplementáře i komanditisty, ale komanditisté ho ponechali ve společnosti na účtu nerozděleného zisku minulých let. V tomto případě, není důvod, proč by se na vlastním kapitálu, který tvoří fakticky jen nerozdělený zisk komanditistů, měli podílet též komplementáři. Snaha o ekvitu vedla pravděpodobně v tomto typickém případě J. Pokornou pro odlišnou interpretaci, která bude platit ve většině případů, ale dle mého názoru ne obecně.

¹⁴⁰ I. Štenglová in op. cit. sub. 45, s. 255.

¹⁴¹ J. Hejda in op. cit. sub. 105, s. 155

¹⁴² T. Horáček in op. cit. sub. 10, s. 614.

¹⁴³ Shodně I. Štenglová in op. cit. sub. 9, s. 822.

Opět nelze než doporučit věnovat v praxi pozornost příslušným ustanovením společenské smlouvy a detailněji upravit problematiku vypořádacího podílu. Vypořádací podíl může být stanoven různými způsoby (z vlastního kapitálu, dle reálné hodnoty, podle společenské smlouvy nebo dohody společníků, na základě výnosu z prodeje uvolněného podílu), ale měl by vždy platit obecný princip poctivého vypořádání, který nám odpoví na neřešenou otázku

De lege ferenda navrhuji doplnění a upřesnění textu zákona o vypořádacím podílu, který přináší i v rámci odborné doktríny různé interpretace a poměrně značnou míru nejistoty v právních vztazích.

7.3.4. Vypořádací podíl v komanditní společnosti na investiční listy

Komanditní společnost na investiční listy je komanditní společnost, kde podíly komanditistů jsou inkorporovány do investičního listu (§170 ZISIF). Jde o jistou obdobu komanditní společnosti vytvořené za účelem podnikání v oblasti kolektivního investování¹⁴⁴. Zákon rovněž vymezuje, že komanditní společností na investiční listy může být pouze investičním fondem (§170 odst. 2 ZISIF), a to vždy fondem kvalifikovaných investorů [§101 písm. c) ZISIF]. Právní úprava investičního listu je obdobná jako kmenového listu ve společnosti s ručením omezeným (§174 odst. 2 ZISIF)¹⁴⁵. Investiční list je stejně jako kmenový list cenným papírem na řad, avšak na rozdíl od něj s možností omezeného převodu (§174 odst. 2 ZISIF).

Stejně jako v komanditní společnosti se i v komanditní společnosti na investiční listy vyskytují dva druhy společníků – komanditisté a komplementáři¹⁴⁶. Právní postavení komplementáře, který může být dle platné úpravy jen jeden (§170 odst. 1 ZISIF), je uzpůsobeno tomu, aby figuroval jako správce vloženého majetku. Komanditisté jsou osobami, které přinášejí peněžní prostředky a očekávají jejich

¹⁴⁴ CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. Cenné papíry: základy soukromého práva IV. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 207.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Srov. §170 odst. 1 ZISIF, §118 ZOK, §120 ZOK.

zhodnocení. Komplementáři se, v závislosti na společenské smlouvě, mohou též na fondu kapitálově podílet ve výši 2% celkového objemu vkladů (§178 ZISIF).

Oblasti vypořádacího podílu se dotýkají zvláštní ustanovení o zániku účasti společníka (srov. §181 až 182a ZISIF), která se použijí přednostně před obecnou úpravou vypořádacího podílu v ZOK. Zánik účasti komplementáře nastává kromě obecných důvodů dle ZOK, též v případě vyloučení společníka z důvodů uvedených ve společenské smlouvě se souhlasem alespoň dvou třetin hlasů komanditistů (§181 odst. 1 až 3 ZISIF). Vyloučení komplementáře je účinné vstupem jiného komplementáře do komanditní společnosti na investiční listy (§181 odst. 4 ZISIF).

Komplementář má právo na vypořádací podíl, který se určí dle obecných pravidel platných pro komanditní společnost. V praxi bude často jeho vypořádací podíl nulový, ev. se bude rovnat výši jeho vkladu.

Komanditista má nárok na vyplacení vypořádacího podílu až po odevzdání investičního listu komanditní společnosti na investiční listy nebo uveřejněním prohlášení jeho neplatnosti (§182a odst. 2 ZISIF)¹⁴⁷.

Zákon o investičních společnostech a investičních fondech obsahoval v původním textu zákona ustanovení o uvolnění podílu komanditisty v případě zániku jeho účasti (§182 odst. 1 ZISIF ve znění platném do 31.12.2014). Zřejmě by pak bylo nutné postupovat dle speciálních ustanovení pro společnost s ručením omezeným (§212 - §215). V rámci legislativního procesu při novelizaci zákona o investičních společnostech (zákon č. 336/2014 Sb.) však bylo předmětné ustanovení vypuštěno (srov. §182 a §182a ZISIF) a domnívám se tedy, že se bude při výpočtu a výplatě

¹⁴⁷ Původní znění ustanovení §182 ZISIF (platné do 31.12.2014) předpokládalo uvolnění podílu komanditisty, přičemž by se následně pro vypořádací podíl uplatnila beze zbytku úprava pro společníky společnosti s ručením omezeným. Novela ZISIF však poslaneckým návrhem ve druhém čtení z důvodu poznatků praxe změnila ustanovení §182 a §182a.

vypořádacího podílu postupovat dle obecných pravidel (§36) a uvolněný podíl komanditisty nevznikne.¹⁴⁸

7.4. Akciová společnost

V akciové společnosti obvykle nevzniká nárok na vypořádací podíl, neboť v akciové společnosti účast společníka na základě jeho vůle může zaniknout pouze prodejem akcie. Přesto mohou i v akciové společnosti nastat případy, kdy je společníkovi bez jeho vůle ukončena jeho účast na společnosti a má pak nárok na přiměřené vypořádání. Jistá obdoba vypořádacího podílu v akciové společnosti se vykytuje konkrétně v případě prodlení akcionáře se splněním vkladové povinnosti (§346), převodu akcií nebo nesplacených akcií (§256 odst. 2), nuceného přechodu účastnických cenných papírů (§375 a.n.)¹⁴⁹ a též v některých případech přeměn.

7.4.1. Vypořádací podíl akcionáře dle zákona o přeměnách

Další možnosti výplaty vypořádacího podílu v případě akciové společnosti skýtá zákon o přeměnách, kde zúčastněnou společností je akciová společnost. V případě nesouhlasu akcionáře zanikající společnosti s fúzí společnosti s ručením omezeným, nesouhlasu s odštěpením (§249 odst. 5 ZoPř) je nástupnická společnost povinna poskytnout akcionáři vypořádací podíl odpovídající reálné hodnotě akcií, kterých se týká vystoupení. Výše vypořádacího podílu musí být doložena posudkem znalce. Vypořádací podíl je splatný uplynutím 1 měsíce ode dne zápisu fúze do obchodního rejstříku. Vypořádací podíl se vyplácí v penězích, pokud se účastníci nedohodnou jinak.

Obdobně je tomu v případě nesouhlasu akcionáře při rozdělení akciové společnosti, kdy nástupnická společnost bude mít formu společnosti s ručením omezeným. V tomto případě má pak nástupnická společnost s ručením omezeným, do

¹⁴⁸ Je neblahou legislativní praxí, že při druhém nebo třetím čtení v rámci schvalování zákonů v poslanecké sněmovně je odůvodnění buď zcela chybějící, nebo nedostatečné. Lze pak jen stěží aplikovat metody pravého a nepravého historického výkladu a rovněž výklad teleologický je značně ochuzen. V tomto případě byl důvodem novelizace požadavek z praxe, srov. tisk 216/2 dostupný na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?O=7&T=216>

¹⁴⁹ P. Kuhn in op. cit. sub. 45, s. 90

jejíhož vlastnictví přejde podíl nesouhlasícího akcionáře podle § 163 odst. 2, povinnost poskytnout akcionáři vypořádací podíl odpovídající reálné hodnotě podílu, který na ni přešel (§318 odst. 4 ZoPř). Výše vypořádacího podílu musí být doložena posudkem znalce. Povinnost zaplatit znalci odměnu a náhradu nákladů za zpracování posudku přechází na tu nástupnickou společnost, které vznikla povinnost vyplatit vypořádací podíl.

7.5. Družstvo

Družstvo patří mezi obchodní korporace. Je definováno jako společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání (§552 ZOK). Důležitou charakteristikou družstva je, že počet jeho členů je neuzavřený, přičemž minimální počet členů jsou tři.¹⁵⁰ Z pohledu vypořádacího podílu je významné, že předmětem činnosti družstva může být i podnikání.

Zákon o obchodních korporacích odlišuje od obecné úpravy družstva družstvo bytové a sociální, které se liší ve speciálním předmětu své činnosti. V praxi se vyskytuje poměrně často ještě další forma družstva – družstevní záložna, která je upravena zvláštním zákonem¹⁵¹. Z hlediska právní doktríny lze ještě z obecné formy družstva vyčlenit tzv. malá družstva, která sice nejsou zvláštním typem družstva, ale platí pro ně některá zjednodušující opatření především z hlediska jeho správy.

7.6. Vypořádací podíl člena družstva

Nárok na vypořádací podíl člena družstva je dán kogentním ustanovením §36 odst. 1¹⁵². Vlastní výpočet vypořádacího podílu se provede dle ustanovení §623.

¹⁵⁰ Štenglová in ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ, Irena PELIKÁNOVÁ a . *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 443

¹⁵¹ Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech.

¹⁵² Z. Čáp in op. cit. sub. 9., s. 2548

Ustanovení §623 je dispozitivní¹⁵³ a použije se tedy jen v případě, pokud stanovy platně neurčí jiný způsob určení vypořádacího podílu.

Dle ustanovení §623 se hodnota vypořádacího podílu stanoví z účetní závěrky družstva tak, že výše vlastního kapitálu družstva se poníží o rezervní fond, a to v rozsahu, v jakém nelze rezervní fond rozdělit mezi členy družstva. Takto zjištěný rozdíl se násobí poměrem splněné vkladové povinnosti člena, kterému zaniklo členství k členskému vkladu vůči souhrnu splněných vkladových povinností všech členů (§623 odst. 1) a to k poslednímu dni účetního období, kdy zaniklo členství dotčeného člena.

Pro výpočet vypořádacího podílu se použije vlastní kapitál z účetní závěrky účetního období, kdy zaniklo dotčenému členovi členství v družstvu. Pokud by však členovi zaniklo členství do 30. června daného účetního období, určí se vypořádací podíl z vlastního kapitálu družstva k poslednímu dni předcházejícího účetního období, je-li takto zjištěný vypořádací podíl vyšší (§623 odst. 2). Smyslem tohoto ustanovení zřejmě je, aby se minimalizoval dopad případného negativního hospodaření družstva na velikost vypořádacího podílu za účetní období, kdy již odstoupivší člen není členem družstva. Zákonodárce, pravděpodobně pro jednoduchost výpočtu¹⁵⁴, předpokládal, že zanikne-li účast člena družstva do 30. června, nelze mu přičítat ztráty za aktuální období. Naopak, pokud mu účast zanikne po tomto datu, je již možné mu tyto ztráty přičítat, neboť po více než polovinu doby, kdy družstvo generovalo ztrátu, byl jeho členem.

Zákonodárce se nevypořádal s tím, že účetní období se vůbec nemusí krýt s kalendářním rokem a může být v některých případech dokonce delší či kratší než je kalendářní rok¹⁵⁵. Vázat rozhodnutí o tom, zda se pro výpočet vypořádacího podílu použije účetní závěrka aktuální či předchozí, na datum 30. června je pak v těchto případech zcela nelogické a nespravedlivé¹⁵⁶. De lege ferenda by byla jistě

¹⁵³ Srov. §625

¹⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích výklad neobsahuje.

¹⁵⁵ Srov. §3 ZÚ.

¹⁵⁶ Srov. Z. Čáp in op. cit. sub. 9, s. 2548.

spravedlivější změna zákona, která by vázala výpočet vypořádacího podílu na vlastní kapitál zjištěný z účetní závěrky za období předcházející dni zániku účasti člena upravený o zisk či ztrátu běžného účetního období váženou počtem dnů účasti člena v daném účetním období.

Pokud by zákonodárce chtěl zachovat jednoduchost výpočtu a srozumitelnější formulaci, mohl místo data 30. červen použít formulaci: „*Zanikne-li členství v první polovině daného účetního období...*“.

Na výpočtu vypořádacího podílu člena družstva dle zákona o obchodních korporacích je pozitivní v porovnání s předchozí úpravou v obchodním zákoníku to, že není nutné sestavovat účetní závěrku k odchodu každého člena družstva. Sestavení účetní závěrky je poměrně pracný a nákladný proces a lze tedy kvitovat, že zákonodárce respektoval zásadu účelnosti¹⁵⁷. Domnívám se, že určitý prostor v tomto směru je i v případě úpravy společnosti s ručením omezeným, kde především lhůty v případě neúspěšného prodeje uvolněného podílu jsou nereálné¹⁵⁸.

Pro ostatní formy družstva obsahuje platná legislativa zvláštní ustanovení o vypořádacím podílu, které tudíž vylučují použití ustanovení §623 (srov. ustanovení §748 a §749 pro bytové družstvo, §767 a §768 pro sociální družstvo a §4c ZSÚD pro družstevní záložnu).

7.7. Vypořádací podíl v evropském právu společností

V současné době je možné vyvíjet činnost též v rámci nadnárodních, evropských forem společností. Jedná se o evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS), evropskou akciovou společnost (SE) a evropskou družstevní společnost (SCE). Jejich

¹⁵⁷ Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích k § 612 až 617.

¹⁵⁸ Srov. §214 odst. 1

právním základem jsou příslušná nařízení a směrnice Rady ES¹⁵⁹ s rozvedením v lokálních zákonech jednotlivých zemí.

V ostatním je problematika vypořádacího podílu řešena upravena především v národním právu, nepočítaje v to evropské směrnice týkající se účetnictví nebo otázky daňové¹⁶⁰.

7.7.1. Evropská akciová společnost (SE)

Je nadnárodní formou a jistou obdobou akciové společnosti. Vypořádací podíl evropské akciové společnosti vznikne jen výjimečně a obdobně jako v případě akciové společnosti se předpokládá vypořádací podíl jen ve zvláštních případech, viz kapitola 7.4. Vzhledem k absenci příslušných ustanovení v přímo aplikovatelných předpisech EU se použije právní úprava národního práva v členském státu pro akciové společnosti, ve kterém má společnost zapsané sídlo¹⁶¹. V případě České republiky se jedná o zákon o obchodních korporacích a zákon o přeměnách.

7.7.2. Evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS)

Evropské hospodářské zájmové sdružení se svoji povahou nejvíce blíží veřejné obchodní společnosti¹⁶². Evropské hospodářské zájmové sdružení rozděluje veškerý zisk (článek 21 odst. 1 nařízení o EHZS) a z pohledu daňového je daňově transparentní entitou. Z těchto důvodů může být vypořádací podíl tvořen pouze kapitálovými vklady.

¹⁵⁹ Z pohledu vypořádacího podílu především viz Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE); nařízení Rady (EHS) č. 2137/85 ze dne 25. července 1985 o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS) a nařízení Rady (ES) č. 1435/2003 o statutu evropské družstevní společnosti.

¹⁶⁰ Srov. rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15.4.2012, věc C- 215/08. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 11.6.2015]. Dostupné z: <http://eurlex.europa.eu/>

¹⁶¹ DĚDIČ, J., ČECH, P. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU, aneb, Co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo?* 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2005, s. 168

¹⁶² DĚDIČ, J., ČECH, P. op. cit. sub. 160, s. 148

Vlastní úprava vypořádacího podílu evropského hospodářského zájmového sdružení tyto vlastnosti reflektuje a v článku 33 nařízení o EHZS je stanoven způsob výpočtu vypořádacího podílu z majetku sdružení (společnosti) v okamžiku, kdy tento člen přestává být jeho součástí. Stejně ustanovení dále omezuje, že výše práv a závazků vystupujícího člena nemůže být stanovena paušálně dopředu.

7.7.3. Evropská družstevní společnost (SCE)

Evropská družstevní společnost je nejmladší společností evropského práva. Jedná se o obchodní korporaci o neuzavřeném počtu členů, jejíž hlavní činností je uspokojování potřeb svých členů¹⁶³.

Vypořádací podíl je upraven přímo v nařízení o stanovách evropské družstevní společnosti [čl. 16 nařízení Rady (ES) č. 1435/2003 o statutu Evropské družstevní společnosti], které definuje finanční nároky členů v případě jejich vystoupení. Fakticky se vypořádací podíl spočítá dle podílu člena na jeho základním kapitálu se zohledněním případných ztrát započítaných k tíži základního kapitálu. Lhůta na vyplacení vypořádacího podílu nesmí přesáhnout tři roky od ukončení členství a zároveň nesmí být vypořádací podíl vyplacen dříve než po šesti měsících od schválení účetní závěrky sestavené k zániku členství¹⁶⁴.

8. ZÁVĚR

Cílem práce bylo podat ucelený pohled na vypořádací podíl z pohledu právního, daňového a účetního. Rovněž bylo cílem zhodnotit novou právní úpravu a vyhledat problémové otázky z oblasti vypořádacího podílu.

Nová právní úprava vypořádacího podílu v zákoně o obchodních korporacích zareagovala na poslední judikaturu a lze říci, že se snaží reflektovat ústřední zásadu poctivého vypořádání. Přes jisté výhrady k textu ustanovení §36, především pak k §36

¹⁶³ DOČKAL, J. in ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ, Irena PELIKÁNOVÁ a . *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 559

¹⁶⁴ HELEŠIC, František. *Základy teorie evropského a českého družstevního práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 192

odst. 3 zákona o obchodních korporacích se domnívám, že při řádné aplikaci judikatury a zásad poctivého obchodního styku, představují tato ustanovení v porovnání s předchozí úpravou změnu pozitivní. V práci jsem ukázal na možné otázky a různé interpretace §36.

Zásadnější problémy, a to nejen v oblasti vypořádacího podílu, jsou spojeny s otázkou kogentnosti a dispozitivity jednotlivých ustanovení. Vypořádací podíl reflektuje autonomii vůle a je to z textu příslušných ustanovení patrné, přesto nelze říci, že by všechny související normy byly dispozitivní. Máme pak značnou míru nejistoty především v otázkách podřízení se zákonu o obchodních korporacích jako celku (opt in), v otázkách vzniku uvolněného podílu a lhůt, především u společnosti s ručením omezeným. *De lege ferenda* by bylo vhodné problematiku uvolněného podílu legislativně upřesnit. Jedná se též o otázku, zda zvolený systém prodeje uvolněného podílu s tak krátkými lhůtami, navíc s vědomím neexistence relevantního trhu s podíly v ČR, je vhodný jako obecné pravidlo.

Nedořešená problematika uvolněného podílu se odráží i v případě společností osobních, zejména u komanditní společnosti. *De lege ferenda* doporučuji do zákona doplnit ustanovení o vypořádacím podílu v případě osobních společností, kde stávající úprava je nedostatečná a přináší komplikace a nejednotné názory i mezi odbornou veřejností, jak ukazují v kapitole 7.2 a 7.3. V případě družstva obsahuje zákon legislativní nepřesnosti a nepočítá vůbec s existencí hospodářského roku jakožto účetního období.

V otázkách daňových se vyskytují též jisté výkladové problémy. Vyzdvihl bych především otázku stanovení základu daně při výplatě vypořádacího podílu v nepeněžitě podobě v oblasti DPH, kde panují pochybnosti odborné veřejnosti o souladu s evropským právem. Rovněž problematika výplaty vypořádacího podílu do zahraničí ve splátkách přináší značné výkladové obtíže.

Téma vypořádacího podílu je komplexní a nebylo možné s ohledem na charakter a možný rozsah práce odkrýt všechny problémy. Otevřených otázek je v této oblasti více. Inspirací by jistě bylo provést detailnější komparaci s cizím právem.

POUŽITÁ LITERATURA

Učebnice a monografie

- BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava a Ivana ŠTENGLOVÁ. Společnost s ručením omezeným. 2. vyd. Praha: Beck, 2006, XVII, 660 s. ISBN 80-7179-441-4.
- BĚHOUNEK, Pavel. Společnost s ručením omezeným: prakticky včetně účetnictví a daní. 11. přepr. vydání. Olomouc: ANAG, 2014, 364 s. ISBN 978-80-7263-886-4.
- BEJČEK, Josef, Karel ELIÁŠ a Přemysl RABAN. Kurs obchodního práva: obchodní závazky. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010, li, 542 s. ISBN 978-80-7400-337-0.
- BĚLOHLÁVEK, Alexander J a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 991 s. ISBN 978-807-3804-510
- ČERNÁ, Stanislava, Ivana ŠTENGLOVÁ, Irena PELIKÁNOVÁ a . *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 640 s. ISBN 978-80-7478-735-5.
- DĚDIČ, Jan a Petr ČECH. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU, aneb, Co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo?*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2005, 485 s. ISBN 80-7273-122-X.
- DĚDIČ, Jan. *Obchodní zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Polygon, 2002, 847 s. ISBN 80-727-3071-1.
- DĚDIČ, Jan. *Právo kapitálových obchodních společností: přehled judikatury s komentářem*. Praha: Linde, 2010, 990 s. ISBN 978-807-2017-812.
- DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, 429 s. ISBN 978-807-4783-265
- DVOŘÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, xxvi, 428 s. Právnícké osoby. ISBN 978-807-3573-447.

- ELIÁŠ, Karel, Miroslava BARTOŠÍKOVÁ a Jarmila POKORNÁ. *Kurs obchodního práva: právnické osoby jako podnikatelé*. 5. vyd. Praha: Beck, 2005, XXXVI, 617 s. ISBN 80-7179-391-4
- HEJDA, Jan. *Zánik účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným*. Praha: Linde, 2010, 258 s. Praktická právnická příručka. ISBN 978-80-7201-798-0.
- HELEŠIC, František. *Základy teorie evropského a českého družstevního práva*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, xviii, 395 s. Beckova edice právo. ISBN 978-807-4001-291.
- CHALUPA, Ivan a David REITERMAN. *Cenné papíry: základy soukromého práva IV*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, xvi, 219 s. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-542-8.
- Ing. Petr Ryneš, 2015, *PODVOJNÉ ÚČETNICTVÍ a účetní závěrka*. Praha: ANAG 2015, 15 akt. Vyd., ISBN: 978-80-7263-924-3
- JÍLEK, Josef a Jitka SVOBODOVÁ. *Účetnictví podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví*. Praha: Grada, [2011]-., 448 s. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-247-4255-7
- JOSKOVÁ, Lucie, Jan ŠAFRÁNEK, Pěva ČOUKOVÁ, Pavel PRAVDA a Markéta PRAVDOVÁ. *Nová společnost s ručením omezeným: právo, účetnictví, daně*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 207 s. Právo pro praxi. ISBN 978-80-247-4445-2.
- JUDR. Aleš Rozehnal, Ph.D., a kolektiv. *Obchodní právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014. ISBN 978-80-7380-524-1
- KOVANICOVÁ, Dana. *Jak porozumět světovým, evropským, českým účetním výkazům*. Vyd. 1. Praha: Polygon, 2004, iii, 284 s. ISBN 80-727-3095-9.
- KRABEC, Tomáš. *Oceňování podniku a standardy hodnoty*. Praha: Grada Publishing a.s., 2009, 264 s. ISBN 978-247-2865-0.
- PELIKÁNOVÁ, Irena a Stanislava ČERNÁ. *Obchodní právo*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, 545 s. ISBN 80-7357-149-8.
- PIPES, Richard. *Vlastnictví a svoboda*. Vyd. 1. Praha: Argo, 2008, 364 s. Historické myšlení, sv. 43. ISBN 978-802-5700-174

- *Pocta Stanislavu Plívovi k 75. narozeninám: aktuální otázky soukromého práva na počátku nového tisíciletí.* Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008, 370 s. ISBN 978-807-3573-706.
- POKORNÁ, Jarmila, Josef HOLEJŠOVSKÝ, Jan LASÁK, Milan PEKÁREK a . *Obchodní společnosti a družstva.* 1. Praha: C.H.Beck, 2014, 418 s. ISBN 978-80-7400-475-9
- ŠTENGLOVÁ, Ivana, Bohumil HAVEL, Filip CÍLEČEK, Petr KUHN a Petr ŠUK. *Zákon o obchodních korporacích: komentář.* 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xiv, 994 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3
- ŠVESTKA, J., J. DVOŘÁK, J. FIALA a kol. *Občanský zákoník: komentář.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, xxxvi, 1479 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7478-630-3.

Články a příspěvky

- ADUKIA, Rajkumar. Some of the biggest accounting scandals. *FLAME* [online]. 2015 [cit. 15.6.2015]. Dostupné z: <http://flame.org.in/KnowledgeCenter/Someofthebiggestaccountingscandals.aspx>
- CARLSEN, Anja. *Can the Hardship Provisions in the UNIDROIT Principles Be Applied When the CISG is the Governing Law?* [online], Denmark, 1998, [cit. 10.3.2015]. Dostupné z <http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/carlsen.html>
- DĚRGEL, Martin. Srážková daň. *Srážková daň - Daňový portál profesionálů a daňových poradců* [online]. 2008, **2008**(10) [cit. 10.6.2015]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d4077v5477-srazkova-dan/>
- *Eva-economic-value-added-moderni-ukazatel-rentability.* [online]. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.businessvize.cz/financni-analyza/eva-economic-value-added-moderni-ukazatel-rentability>
- FEKAR, Pavel. Příspěvek 148/04.10.06: Zápočet zahraniční daně. In: *Zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR konaného dne 4. října 2006* [online]. Praha, 2006 [cit. 15.6.2015]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/KV14112006.pdf>
- HORNOCHOVÁ, Simona a Magdalena VYŠKOVSKÁ. Příspěvek 363/4.4.2012 : Licenční poplatky a úroky vyplácené nerezidentům a okamžik srážky daně u

- renegociovaných smluv o zamezení dvojího zdanění. In: *Zápis z jednání Koordinačního výboru s Komorou daňových poradců ČR ze dne 4.4.2012* [online]. Praha, 2012 [cit. 15.6.2015]. Dostupné z: http://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/2012KV_KDP_4_4_2012.pdf
- Materiality in Planning and Performing an Audit and Evaluation of Misstatements Identified during the Audit [online], New York: International Federation of Accountants, 2015, [cit. 10.3.2015]. Dostupné z <http://www.iaasb.org/projects/materiality-planning-and-performing-audit-and-evaluation-misstatements-i>
 - MEZINÁRODNÍ AUDITORSKÝ STANDARD ISA 320 a ISA 450 [online]. [cit. 5.10.2015]. Dostupné z: <http://www.kacr.cz/auditorske-standardy-2014>
 - Nejvyšší soud České republiky: Vznik práva společníka společnosti s ručením omezeným na výplatu vypořádacího podílu. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2013, **2013**(7). ISSN 1210-6410.
 - OECD Model Tax Convention on Income and on Capital: An overview of available products - OECD. *OECD* [online]. 2015 [cit. 10.6.2015]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ctp/treaties/oecd-model-tax-convention-available-products.htm>
 - PELIKÁN, Robert. Několik poznámek k úpravě společnosti s ručením omezeným v novém zákoně o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*. Praha: C.H. Beck, 2012, **2012**(3). ISSN 1803-6554.
 - PELIKÁN, Robert. Kogentní a dispozitivní ustanovení v novém zákonu o obchodních korporacích. *Obchodněprávní revue*. 2012, **2012**(9). ISSN 1803-6554.
 - PERTHEN, Ervín a Milan CHMELÍK. *K možnosti dohodnout si lhůtu k vyplacení vypořádacího podílu* [online]. 2014, (95021) [cit. 15.5.2015]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-moznosti-dohodnout-si-lhutu-k-vyplaceni-vyporadaciho-podilu-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-podle-zakona-o-obchodnich-korporacich-95021.html>
 - PULKRÁBEK, Zdeněk. "Zjevný" v občanském zákoníku. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2015, 2015(1). ISSN 1210-6410.
 - VYCHOPENĚ, Jiří. Veřejná obchodní společnost z právního, účetního a daňového pohledu. *Daně a právo v praxi* [online]. Praha: ASPI, 2014, **2014**(1)

[cit. 15.6.2015]. ISSN 1211-7293. Dostupné z:

<http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d47469v58856-verejna-obchodni-spolecnost-z-pravniho-ucetniho-a-danoveho-pohledu/>

- *WebSlovník* [online]. [cit. 15.5.2015]. Dostupné z:
<http://webslovník.zoznam.sk/anglicko-slovensky/fair-value>

Soudní judikatura

- Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 15.4.2012, věc C- 215/08.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. srpna 2005, sp. zn. IV. ÚS 314/05, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu č. 38, ročník 2005, pod číslem 159.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. dubna 2009, sp. zn. 29 Cdo 2254/2007.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.12.2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2013, sp. zn. 32 Cdo 2484/2012.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.11.2012, sp. zn. 29 Cdo 3317/2011.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.11.2005, sp. zn. 29 Odo 85/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2000, sp. zn. 29 Cdo 1633/99.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 11. 2004, sp. zn. 29 Odo 433/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.7.2008, sp. zn. 29 Odo 1662/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.5.2000, sp. zn. 5 Tzn 97/2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu, ze dne 28.5.2008, sp. zn. 6 Ao 3/2007-116.
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. srpna 2010, sp. zn. 9 Afs 21/2010.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cmo 783/2000.
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14.1.2009, sp. zn. 7 Cmo 284/2008.

RESUMÉ

Tématem diplomové práce je rozbor právní úpravy v oblasti vypořádacího podílu a stanovení jeho výše. Cílem je poskytnout komplexní obraz problematiky vypořádacího podílu jak z pohledu obchodního práva, tak z pohledu daní a účetnictví. S ohledem na nedávné a podstatné změny v soukromém právu, a tedy i v oblasti vypořádacího podílu, je v práci věnován prostor porovnání aktuálních předpisů s předpisy recentními včetně aplikace dostupné judikatury. Změna dotčených předpisů přinesla spoustu nových otázek a sporných výkladů, které jsou v práci identifikovány a analyzovány.

Práce se skládá ze sedmi kapitol, dále obsahuje úvod a závěr.

První čtyři kapitoly představují ve vztahu k vypořádacímu podílu obecnou část. Kapitola první se věnuje vymezení pojmu vypořádací podíl z pohledu právního a ekonomického. Obsahuje rovněž úvahu ohledně dispozice s vypořádacím podílem. Druhá kapitola se zabývá ukončením účasti společníka se vznikem vypořádacího podílu. Kapitola třetí rozebírá různé možnosti stanovení hodnoty vypořádacího podílu jak na základě účetnictví, tak dle reálné hodnoty. Kapitola čtvrtá se zabývá výplatou vypořádacího podílu, včetně rozboru lhůt. Kapitola pátá je specifická a analyzuje, jaké normy v oblasti vypořádacího podílu se použijí u společností, které nepřistoupily k přijetí zákona o obchodních korporacích. Kapitole šestá se zabývá vypořádacím podílem z pohledu účetnictví a daní. Kapitola sedmá rozebírá speciální ustanovení v oblasti vypořádacího podílu pro různé formy společností, se zaměřením na nejčastější formu - společnost s ručením omezeným. V práci je věnován prostor i ostatním obchodním korporacím, včetně společností založeným dle evropského práva. Závěrečná část shrnuje výsledky práce a obsahuje úvahy *de lege ferenda*.

SETTLEMENT SHARE AND DETERMINATION OF ITS AMOUNT

ABSTRACT

The subject of my thesis is to analyse the legal regulation governing the settlement share and determination of its amount. The aim is to provide comprehensive picture of the issue of the settlement share both in terms of the commercial law, as well as in terms of the tax and accounting law.

With regard to the recent and significant changes in private law, and thus in the area of settlement share, there is devoted ample space in the thesis to comparison of the current and former legal framework including application of the available judicature. The change of the particular law brought a lot of new questions and disputed interpretations, which are subsequently identified and analysed.

My thesis consists of introduction, seven chapters and conclusion.

Chapters one to four represent a general part in relation to the settlement share. The first chapter gives the definition of a settlement share from both the legal and economical perspective. It includes also consideration about possible treatment with the settlement share. The second chapter deals with the termination of the participation of a partner, which leads to the constitution of the settlement share. Chapter three analyses the various options for determining the value of the settlement share based on both accounting and fair value. The fourth chapter deals with the payment of the settlement share, including a discussion on the payment terms. Chapter five is specific and analyse the usage of relevant provisions for the Companies, which have not adopted Business Corporation Act. Chapter six is devoted to the tax and accounting issues of the settlement share. Chapter Seven analyses the special provisions related to the settlement share in the case of different types of companies, focusing on the most common form - a limited liability company. Attention is given also to other business corporations, including companies established under European law. The final part summarises the results of my thesis and contains also views to the future (*de lege ferenda*).

SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV (LIST OF KEY WORDS)

- Vypořádací podíl (settlement share)
- Účetní hodnota (accounting value)
- Reálná hodnota (real value)
- Společnost s ručením omezeným (Limited Liability Company)
- Srážková daň (Withholding Tax)